

"קצת זיד וכחלא" סיפור עממי בערבית-יהודית מאוסף פירקוביץ'

רחל חסון

במרכזו של מאמר זה עומד סיפור עממי שהגיע לידינו מאוסף פירקוביץ, "קצת זיד וכחלא" – 'סיפור זיד וכחלא'. המאמר נחלק לשני חלקים. חלקו הראשון יתאר בקצרה את הספרות העממית בערבית-יהודית שבאוסף פירקוביץ, יציין כמה ממאפייניו העיקריים של סיפורנו, יציג את כתבי היד שלו, יסכם כמה מן השיבושים בהעתקת הטקסט ויעמוד על המאפיינים הלשוניים החשובים שבו. בחלקו השני של המאמר יובאו קטעים מוהדרים מן הטקסט, בצירוף תרגום, הערות לשוניות ושינויי נוסח לפי הצורך.

א. "קצת זיד וכחלא" – רקע ומאפיינים

1. הספרות העממית בערבית-יהודית באוסף פירקוביץ'

באוסף פירקוביץ' ישנם כחמישה עשר אלף כתבי יד בערבית-יהודית.¹ כחמש מאות מהם כוללים סיפורי עם ושירת חול. רובה המכריע של הספרות העממית כלול בסדרה השנייה של האוסף. היקף הקטעים הוא בדרך כלל בין עמוד לשני דפים, ורק בארבעה כתבי יד ישנם יותר מעשרים דפים. רוב כתבי היד לא שרדו בשלמותם, ונדירים למדי כתבי היד הכוללים סיפורים ושירים שלמים. זמן העתקתם של הקטעים הללו הוא המאות הארבע עשרה – התשע עשרה, אם כי על פי צורת הכתיבה, נראה שרובם הועתקו במאות השש עשרה – השבע עשרה. הסיפורים השונים הועתקו שוב ושוב, ובכל העתקה הוכנסו שינויים, תיקונים, שיבושים, תוספות וקיצורים. מטבעם של דברים, כמעט שלא ניתן למצוא באוסף שני כתבי יד זהים של אותה פיסת סיפור. עם זאת, כתבי היד הללו נשתמרו במצב טוב יחסית.

עד כה נמצאו באוסף יותר משבעים סיפורים בנושאים שונים. למספר רב של כתבי יד זוכים הסיפורים המקראיים המורחבים והסיפורים השאובים מאגדות חז"ל. מספר העותקים הרב של סיפורים אלה מעיד על התפקיד הטקסי הברור שיוחד להם באירועים חגיגיים. לדוגמה, 'סיפור אסתר', הכתוב כולו פרוזה מחורזת ("סג'ע"), שרד באוסף בכמאה כתבי יד, ויש להניח שהוקרא בפורים בפני הקהל שהתאסף בבית הכנסת. מ"קצת יוסף", 'סיפור יוסף', שרדו מעל חמישים כתבי יד, קצתם בפרוזה

"קצת יוסף וזולכא ען עולמא" או "ען כעב אלאחבארי" וקצתם בשירה, והוא מופיע הרבה בקונטרסים המכילים סידור תפילה לחג הפסח.² לצד טקסטים בעלי אופי יהודי מובהק, נמצא באוסף לא מעט כתבי יד הכוללים ספרות עממית שמקורה המוסלמי בולט לעין. כך, למשל, נמצא באוסף כתבי יד המביאים אפיזודות מ'סיפורי אלף לילה ולילה', חלקים מתוך "קצת ענתרה בן שדאדה" ('סיפור ענתרה בן שדאד'), וכן כתבי יד של "קצת זיד אלגלאם" ('סיפור הנער זיד' או 'סיפור הבחור ובת המלך'), "קצת בוהלול" ('סיפור בהלול'), "קצת אלוליד וסלמא" ('סיפור וליד וסלמא'), השובב סביב הח'ליפה האומי האחד עשר וליד בן יזיד.

אוסף הסיפורים העממיים כולל גם סיפורים המתארים יחסים בין בני אדם לבעלי חיים (למשל: "קצת אלגזאל אלד'הב" – 'סיפור צביית הזהב'), וסיפורים המתארים יחסים בין בעלי החיים לבין עצמם (למשל "אלחרב בין אלוחוש ואלטור" – 'המלחמה בין חיות הבר לציפורים'). כמו כן ישנם סיפורי מוסר ('סיפור במוסר על מלך ובן שיחו') וספרות פולמוסית, כמו 'סיפור ישו', שזכה לתפוצה רבה, ויש להניח שקריאתו נתנה פורקן לתחושות שרווחו בחברה היהודית.³

אוסף כתבי היד כולל כאמור גם שירי חול. יש בו יותר מחמישים שירים שונים. ביניהם ישנם שירים על בעלי חיים (כמו "קצת אלזוה" – 'סיפור האווזה'), שירי יין, שירים היתוליים, שירי ויכוח (כמו "קצת אלביצ'א ואלסמרא" – 'סיפור הבהירה והשחרחרות') ו"קצת אלמצרי ואלריפיי" – 'סיפור הכפרי והעירוני') ועוד. מבין קטעי השירה נמצא שירים הכתובים בצורת "מוושח" ואחרים הכתובים בצורת "זגיל".

רובם המכריע של הסיפורים כתוב בטכניקות המתאימות לספרות המועברת בעל פה: קצתם כתובים בפרוזה מחורזת, רבים מסופרים מפי "אלראוי", 'המספר', או "אלחכמים", כלומר חז"ל, ובקצתם משולבים בתי שיר רבים.⁴ זאת ועוד, הסיפורים כתובים ערבית-יהודית חופשית יחסית, המכילה מספר רב של מאפיינים נאו-ערביים מן הערבית המדוברת. אין זה מן הנמנע שלא מעט מן הסיפורים באוסף פירקוביץ' נשאבו מתוך ספרות שנאמרה על פה.

הספרות הערבית-היהודית שבסדרה השנייה באוסף פירקוביץ' מתעדת, מעבר לשפע סיפורים ושירים בלתי ידועים, גם תופעות לשוניות ייחודיות לערבית-היהודית המאוחרת. הטקסטים כתובים בשפה שלא הקפידה עוד על ציונה השמרני והחלה לכלול מספר רב של מאפיינים מן הערבית המדוברת.

החומר העממי מאוסף פירקוביץ' כמעט שלא נחקר עד כה. רק שני חוקרים עוסקים בטקסטים אלה: ויקטור לבדב (Lebedev) והייקי פאלבה (Palva). כמה מפרסומיהם מופיעים בהפניות הביבליוגרפיות להלן. נראה שהאוסף מספק חומר רב למחקר.

2. "קצת זיד וכחלא" – מאפיינים עיקריים

'סיפור זיד וכחלא' הוא סיפור עממי ממקור מוסלמי. הסיפור מתואר בספרו של פאָך על ספרות ה"מגאזי"⁵ ובספרו של קנאפרט,⁶ המכיל תקצירים של אגדות מוסלמיות.

לפי פאָרְט, אין הסיפור שאנו עוסקים בו סיפור "מגאזי" היסטורי קלסי, שכן הוא איננו מתאר פשיטות של הנביא מוחמד וכיבושים במאות הראשונות של האסלאם. זהו סיפור אגדי ששזורים בו מוטיבים מן הספרות ההיסטורית, ולרוב מופיעות בו דמויות אשר לשמן אין כל קשר לדמויות אמיתיות.⁷

ב'סיפור זיד וכחלא', כמו בסיפורי "מגאזי" מקוריים, יש לדת תפקיד חשוב. בדומה לסיפורי "מגאזי" מקוריים, גם בסיפורנו יש מגמה להוכיח את כוחו של האסלאם, למשל באמצעות מעשי הפלאים של עלי בן אבו טאלב (הח'ליפה הרביעי והאמאם הראשון של השיעה). לפיכך הגיבורים הראשיים מתאסלמים במהלך הסיפור, והאמאם עלי, בעל התכונות הפלאיות, מכבב בו. בסוף הסיפור מגייס עלי להקה של דבורים והיא מביאה להכרעתו של המרושע צברא.

היהודים מופיעים לעתים קרובות בספרות ה"מגאזי" (בייחוד בקשר לכיבוש השבטים היהודיים בתקופתו של הנביא), וכך גם ב"קצת זיד וכחלא": בתחילת הסיפור עוזר זיד, הגיבור, ל"אם אלקמקאם" להכריע שבט יהודי ששבה את בנה. לאחר מכן בא צברא היהודי, בעל התחבולות המקולל, וכולא בארמונו נשים בתולות, וביניהן את כחלא, הגיבורה, אהובתו של זיד. בסופו של הסיפור נלחם האמאם עלי, נציגו של האסלאם, ביהודי ומנצח אותו, כמצופה.⁸

אי אפשר לקרוא את "קצת זיד וכחלא" ולא לחוש בדמיון לכמה מ'סיפורי אלף לילה ולילה'. אף הם, כמו "קצת זיד וכחלא", ארוכים יחסית ורוויי הרפתקאות, גיבוריהם חשופים לסכנות, המציאות ועולם הכישוף משמשים בהם בערבוביה, ונושאים דתיים שזורים בהם.⁹

הסיפור כתוב בטכניקות כתיבה המתאימות לספרות המועברת על פה: קטעי הפרוזה כתובים לעתים קרובות בצורה מחורזת ("סגיע"), הסיפור מסופר מפי "אלראוי", והוא משלב בתוכו שיר רבים.¹⁰ כמו ב'סיפורי אלף לילה ולילה', קטעי השירה אינם תורמים, אמנם, דבר לקידום העלילה והשמטתם אינה מחבלת במהלך הסיפור, אך אין ספק שיש להם תפקיד בעיצוב הסגנוני של הסיפור.¹¹

הסיפור כתוב בלשון ביניים, לשון המתיימרת להיות קלסית, אך מרכיבים רבים בלשונה שאובים מן הדיאלקטים ומן השפה הערבית המדוברת¹² (לתופעות מן הערבית הקלסית ולתופעות מן הערבית המדוברת ראה להלן).

קטעי השירה: אחד המאפיינים הבולטים בקטעי השירה שבסיפורנו הוא שכמעט כל קטע שירי נפתח בבית שיר מסוג مَشْطُور, כלומר, בבית שיר בו חורזת הדלת עם הסוגר. חלק גדול מקטעי השירה כתוב אמנם על פי משקלי השירה הערבית הקלסית, אך מציאת המשקל אינה עניין פשוט כלל ועיקר. לעתים קרובות מדי נדרשים שינויים באורך התנועות והשמטות בלתי עקביות של הניקוד הסופי כדי להתאים את בתי השיר למשקל; לדוגמה, קטע 5 להלן, הכתוב לפי משקל الطويل. כמו כן, קטע שירה אחד יכול להכיל בתי שיר שאינם כתובים על פי משקל שירי אחיד, וכך נמצא חילופים במשקלי השירה בין בתי שיר שבאותו קטע שירה עצמו. כך, לדוגמה, בקטע 29 כתוב בית השיר הראשון לפי משקל الطويل ואילו הבית השני כתוב לפי المتقارب. הטקסט

מכיל גם קטעי שירה שאינם כתובים על פי משקלי השירה הערבית הקלסית, כגון קטע 57.

יש לבחון אפוא את ההשערה, שקטעי השירה בסיפור שלפנינו מתעדים את הסוגה של שירי الملحون¹³, המשוחררת מכבליו של המשקל הערבי הקלסי, או לפחות מציינים שלבים בהתפתחותה. קטעי השירה בסיפור זיד וכחלא' ראויים לבחינה מדוקדקת יותר, שכן הם עשויים ללמדנו פרק בהתפתחות השירה הערבית הבלתי שקולה. ואולם בחינה זו חורגת מן המאמר הנוכחי.¹⁴

3. כתבי היד והנוסחים

עד כה נמצאו שבעה כתבי יד של "קצת זיד וכחלא", חמישה כתבי יד באותיות ערביות ושניים בערבית-יהודית. שני כתבי היד בערבית-יהודית הם:

J1 = כ"י St. Petersburg, RNL Yevr.-Arab. II:0175¹⁵: כתב יד מאוסף פירקוביץ', מס' 438 בקטלוג Lebedev. ככל הנראה מן המאות השש עשרה – השבע עשרה. 39 דפים.¹⁶ יש בו שומרי דף והוא כתוב בכתיבה מזרחית בינונית. מכיל חלקים מן הסיפור. המילים "קאל" ו"שער" כתובות בהגדלה. סימני הניקוד חיריק וצירה מופיעים פעמים רבות בכתב היד. בבתי השיר אין הבחנה בין דלת לסוגר.

J2 = כ"י T-S Misc. 24.127¹⁷: כתב היד שמור בקימברידג'. ככל הנראה מן המאות השש עשרה – השבע עשרה. 2 דפים. מכיל קטע מן הסיפור. המילה "שער" כתובה בהגדלה. פה ושם מופיע ניקוד עברי.

חמישה כתבי היד בערבית הם:

A = כ"י Cambridge Qq. 67¹⁸: כתב היד משנת 1687. 156 דפים. מכיל את הסיפור בשלמותו.

B = כ"י Berlin, Petermann II:67¹⁹: מן המאה השמונה עשרה. 28 דפים. מכיל את הסיפור בשלמותו.

C = כ"י Berlin, Wetzstein II:702²⁰: ככל הנראה משנת 1645 (שנת 1055 להג'רה).²¹ 22 דפים. הסיפור אינו שלם; הדף האחרון של כתב היד, דף 208, כתוב בכתיבה שונה מיתר הדפים, ונראה שהדפים האחרונים של הסיפור לא שרדו ומעתיק אחר השלים את הסיפור על פי דמיונו.

D = כ"י Berlin, Petermann I:634²²: ככל הנראה מן המאות השמונה עשרה – התשע עשרה. 23 דפים. מכיל את הסיפור בשלמותו.

E = כ"י Paris 3070²³: המאה השבע עשרה (?). 44 דפים. מכיל את הסיפור בשלמותו.

כתבי היד של "קצת זיד וכחלא" מביאים שבעה נוסחים שונים של אותו סיפור. הנוסח הארוך ביותר הוא בכתב יד A, והנוסח הקצר ביותר הוא בכתב יד B. על אף ריבוי הנוסחים, יש קשר ישיר או עקיף בין כולם. השוואת העלילות מעלה כי לגרסות

הערביות-יהודיות (J1, J2) יש זיקה לגרסה המופיעה בכתב יד A. הדמיון לכתב יד A משתקף בייחוד בקטעי השירה. הקשר בין הגרסות הערביות לכתב יד J2 משתקף גם בעובדה שהדמות הרעה של הסיפור, צברא, היא דמות יהודית, כמו בגרסות הערביות, ואילו בכתב יד J1 הפכה דמות זו לנוצרית. אף יש לציין כי הגרסה המופיעה בכתב יד E קרובה יותר לגרסה הערבית-היהודית מאשר כתבי היד B, C ו-D.

4. שיבושי העתקה ותקלות במסירת הטקסט

(א) שיבוש המעיד על קשר גרפי בין כל כתבי היד

כפי שנאמר בסעיף הקודם, הקשרים בין הנוסחים השונים של הסיפור באים לידי ביטוי הן בתוכן הן בצורה. להלן דוגמה הממחישה היטב קשרי העתקה בין הנוסחים השונים.

בית השיר הבא מופיע בחמישה כתבי יד של הסיפור, אך בכל נוסח מופיעה גרסה מעט שונה:

קטע 49 להלן:

"איניא כאלק אל ריח יא !מונגלי! מוגרי מגאריהא

אן שית תצללהא אן שית תהדיהא"

A, 139ב, שורה 10:

אן שית حرکتها وان شيت تهديها²⁴

يا مجري الريح دوما في مجاريها

E, 87ב, שורה 19:

אן שנת حرکتها وان שנת تهديها

يا مجر+ <ي> الرياح دايما في مجاريها

C, 202א, שורות 12-13:

אן שית قريتها وان שית تهديها²⁵

يا مترك الريح تجري في مجاريها

D, 99א, שורה 18:

אן שנת قويتها وان שנת تهديها

يا منزل الريح تجري في مجاريها

נראה שיש קשר בין C ל-D לאור הדמיון בכתב הערבי, ללא הניקוד הדיאקריטי, במילים مترک (C) ו-منزل (D) [ت ~ ن ; ر ~ ز], ובמילים قريتها (C) ו-قويتها (D) [ر ~ ز ; د ~ ي].

בית כמעט זהה מופיע ב-A וב-E. בכתב יד J1 שורבבה המילה "כאלק" כנסמך למילה "ריח" מתוך בית המופיע באותו הקטע בכתבי היד האחרים. עם זאת, בדוגמה זו בא לידי ביטוי הקשר בין J1 ל-A ול-E.

(ב) איחוד של בתי שיר

לעתים מופיע רק בית שיר אחד ב-J1 במקום שני בתי שיר המופיעים ב-A, וכך J1 משלב את שני בתי השיר המופיעים ב-A.

דוגמה א:

קטע 27, בית השיר הראשון:

"חאלי בחאלך וקלבי צאר מונפטרא

יא פרחת אעדאני(!) פינא כמה נצרו מות מן כאן לא יבקה לחום אתרא"

A, 6ב, שורות 4-5:

علي همام به قد كنت منتظرا

حالي بحالك وقلبي سار منقطر

من موت من كان لا يبقي (لهم) اثر وا

يا فرحة اعداينا فينا بما نظروا

בית השיר בערבית-יהודית ארוך מן הממוצע. חסר בו הסוגר של השורה הראשונה המופיע ב-A והוא מאחד את הדלת והסוגר של השורה השנייה של A.

דוגמה ב:

קטע 12, בית השיר הראשון:

"פהאדה כולהו טיב אל רוקאד" > י

"פמא האדא ודא אל ענאדי

A, 3ב, שורה 15 – 4א, שורה 1:

فما هذا الحديث وذا العنادي

الا يا والدي قل النكادي

يجي للمر (!) في طيب الرقادي²⁶

فهذا كله اضغاث حلم

הדלת בכתב היד הערבי-היהודי היא גרסה של הסוגר בבית השיר הראשון של A; הסוגר בבית השיר בערבית-יהודית הוא גרסה מקוצרת של הדלת והסוגר בבית השיר השני של A.

(ג) העתקה מאותיות ערביות לערבית-יהודית

להלן מספר דוגמאות המוכיחות כי בשלבי ההעתקה של הסיפור לערבית-יהודית עמד לנגד עיני המעתיק כתב יד באותיות ערביות:

1J, 2א, שורה 6: "ומופתרא" – "שקרי". השוואה לכתב יד A, 4ב, שורה 13: מגיירא, מלמדת שהדמיון הגרפי של האותיות הערביות פ ו-ג, ושל האותיות ט ו-י השפיעה על המעתיק לאותיות עבריות, ועל כן כתב "פי" במקום "גי" ו-"תי" במקום "י" (מגיירא <מفتרא>).

קטע 13: "כפפת" – 'הורידה'. השווה לדמיון הגרפי במקבילה ב-A, 5ב, שורה 13: *خففت* (<خفت>).

1J, 5א, שורות 3-4: "פלו כונתום ערפתום כיף חרבי" – 'לו הייתם יודעים מה רבה מלחמותי(!)'. במקום המקביל בכתב יד A (8ב, שורה 10) כתוב: *فلو كنتم علمتم كيف حزني* – 'לו הייתם יודעים מה רב צערי'. הנוסח של כתב יד A מתאים יותר להקשר שבו נאמר משפט זה. הדמיון הגרפי בין ר ל-ז ובין ז ל-ב גרם למעתיק לאותיות עבריות לכתוב "ר" במקום "ז" ו-"ב" במקום "נ" (*حزني* <חרי>).

J1, א16, שורה 9: "פאעטא(ד) ״י" – במקום /اغظاظ/ – 'התרגו'. הזהות הגרפית בין ג ל-ע גרמה למעתיק לחשוב שכתובה כאן ע, ועל כן כתב "ע" במקום "גי". בנוסף נראה שהנחציות במילה עברה מסוף המילה, ظ, לאמצע המילה, ط – اغظاظ < اغظاظ < اغظاظ.

J1, ב32, שורה 13: "אגד" – 'מוצא'. ההשוואה עם A, א140, שורה 5: ما حد – 'אף אחד', מבהירה מדוע כתב המעתיק "ג" במקום "ח" וצירף זאת לתחילת המילה "א". J1, א34, שורה 10: "כניבהא" – ככל הנראה המעתיק התכוון לכתוב "גניבהא" – 'הסוס שלצדה' (שהרי העכס נשבר מרגלה של כחלא כשירדה מסוסה). הדמיון הגרפי בין ג ל-ח גרם למעתיק לכתוב "כ" במקום "ג" (جنبيها < خنيها).

(ד) העתקה מערבית-יהודית לערבית

להלן נביא דוגמה אפשרית של העתקה בכיוון ההפוך – מערבית-יהודית לערבית, המעידה אולי על קשר בין A ו-C להעתקה מכתב יד באותיות עבריות. כלומר, דוגמה זו מעידה כי בשלבי ההעתקה לאותיות ערביות עמד לנגד המעתיקים כתב יד באותיות עבריות:

בקטע מספר 1 להלן מופיעה המילה הבלתי מובנת الخبار במשפט: فتربوا في مراتب العز والدلال وقد زال عنهما النكد الخبار – 'גדלו על מעלות האצילות והפינוק, נעדרה מהם האומללות (?). יש להניח כי המילה הבלתי מובנת الخبار היא שם תואר למילה הקודמת النكد – 'אומללות'. אם מעבירים את המילה הבלתי מובנת الخبار לאותיות עבריות, אפשר לקרוא "אלכו(ו)באר" – 'הגדול', שם תואר המתאים הן לחריזה²⁷ הן למשמעותו של המשפט.

(ה) קשיים בהבנת הטקסט

במקומות רבים בטקסט נתקל הקורא במשפטים סתומים וקשים להבנה, ואף המקבילות בכתבי היד האחרים אינן מסייעות להבנת הכתוב. להלן מספר דוגמאות לקשיים אלה:

J1, א5, שורות 16–17: "פמא תנכרהו מן קומן יראעו

זמאם אל ציף אייאם אל שדאדי"

תרגום: 'מה שאתה מגנה אותו(?) הוא של(?) אנשים השומרים

על רסן(?) האורח בימים קשים!'

وامام الضيف اياما الشدادي

A, א9, שורה 8: فما يكرهك من قوم يراعوا

תרגום: 'ומה שמגנה אותך הוא של(?) אנשים השומרים

ולפני האורח(?) יום יום(?) הקשים(?)!'

הדמיון בין הכתוב ב-J1 ובין A ממחיש כי כתבי היד משקפים גלגולים שונים של אותו בית שיר. שני הנוסחים אינם ברורים ומשמעות המשפט סתומה. ייתכן שכוונת

הצירוף 'רסן האורח' להכנסת אורחים, אך אין הביטוי ידוע לי והמשפט מעלה סימני שאלה.

J1, 33b, שורות 11–12: "פנצר עלא אל קצר רייאש מן אל דהב אל אחמר ברייאחאת לדיר(?) אל רייאש מן פוק אל קצר ואל גאן תוידור פוק אל קצר מן אספל ומן פוק" – 'וראה על הארמון נוצות(?) מזהב אדום בחלונות(?)²⁸ (?) של נוצות(?) מעל הארמון, והשדים מסתובבים מעל הארמון, מתחת ומעל'. נראה שהמילים "פוק אל קצר" בהיקרות השנייה מיותרות והמעתיק העתיקן בטעות פעמיים. אין זה הגיוני שעל הארמון היו נוצות מזהב אדום. ייתכן שחל כאן שיבוש בהשפעת המילה *روشنة* (יחלון), המופיעה ב-B, 27א, שורה 7. ייתכן שהמילה "כדיר", שאין משמעותה ברורה, היא שיבוש של מילה הפותחת ב-"כ" – 'כמו'.

J1, 38א, שורות 7–9: "יקול לבייד לבייד הא אנא ואצל אילייד פקיל להו יא אמאם למא תכאטב בהאדא אל כלאם קאל אדן(?) מן אכועא(?) פי דיק אל לייאס" – 'אומר: "הנני לפקודתך! הנה אני מגיע אליך". הוא נשאל: "הוי אמאם, מדוע אתה אומר את המילים האלה?" השיב: "מן הבזויים(?) האלה(?)²⁹ אין לדעת מה פשר המילים "אך מן אכועא", וייתכן שהמילה הראשונה היא שיבוש של הכתיב הערבי *اجي* ('אבוא'), והאמאם אומר: 'אני בא מ...'.

5. הכתיב והלשון

כתיבת האותיות ו"ו ויו"ד לציון u ו-i קצרות: לעתים קרובות נכתבות האותיות ו"ו ויו"ד לציון u ו-i קצרות. כתיבתה של האות יו"ד לציון i קצרה שכיחה יותר בכתיב יד J2 מאשר בכתיב יד J1. לדוגמה: J1, 25א, שורה 12: "אצ'רוב" – 'הכה!'; J1, 2א, שורה 6: "כדבון" – 'שקר'; J1, 14ב, שורה 11: "אילא" – 'אל'; J2, 1ב, שורה 1: "אירגע" – 'חזור'; J2, 1ב, שורה 10: "מין" – 'מן'; J2, 3א, שורה 2: "נצאמיהי" – 'שירו'; J2, 3א, שורה 4: "מליך" – 'מלך'.³⁰

כתיבתה של "תא מרבוטה": "תא מרבוטה" נכתבת לעתים בה"א ולעתים בא"לף. לדוגמה: J1, 4ב, שורה 2: "חסרה" – 'צער'; קטע 34: "כיימה" – 'אוהל'; J1, 35א, שורה 9: "סגרא" – 'עץ'; J1, 35א, שורה 15: "באטיא" – 'בקבוק'.

השימוש בו"ו וביו"ד לציון התנועות הקצרות u ו-i, וכן השימוש המעורב של ה"א ואל"ף לציון "תא מרבוטה", מזכירים במעט את מאפייני הכתיב הקדום כפי שתיארו בלאו והופקינס,³¹ אף על פי שאין המשכיות בין שתי שיטות הכתיבה. נראה כי בטקסטים בערבית-היהודית המאוחרת שלפנינו נמצא, אלה לצד אלה, מאפיינים של הכתיב הקלסי עם מאפיינים של הכתיב החדש, המזכירים את הכתיב הקדום.

הכינויים החבורים לגוף שלישי: "הו" ו-"הי": בדרך כלל מופיעים הכינויים החבורים לגוף שלישי יחד עם ו"ו או יו"ד בסופם, בהתאם לכללי הניקוד הסופי של הערבית הקלסית. כתיבה זו זהה ללשון שביספר פרקי אבות עם פירוש בלשון ערבי,

המיוחס לדוד, נכדו של הרמב"ם, כפי שתיאר יהושע בלאו.³² לדוגמה: J1, 1ב, שורות 15–14: "למא פרג טראד מן כלאמה סאר אילא מחל מקאמה ונאם אל מלך נומן יסירן" – 'כאשר סיים טראד את דברו הלך אל מקום מושבו והמלך ישן שינה קלה'; J1, 7א, שורה 8: "פּוּוּגְדַתְהוּ מִתְפַּכְרֵן מִתְחַסְרֵן" – 'מצאה אותו מהורהר דואב'; J1, 1ב, שורה 2: "פּלמא פּרג מן וציייתֵי קאל להו ולדהו" – 'כאשר סיים את ציוויו אמר לו ילדו'.

ציון "התנווין": לעתים קרובות מצוין בטקסט "תנווין". באופן כללי, סימון "התנווין" מופיע יותר בקטעי השירה מאשר בקטעי הפרוזה.³³ בכתב יד J1 מצוין "התנווין" על פי רוב באמצעות נו"ן, כפי שניתן לראות בשתי הדוגמאות הראשונות בפסקה הקודמת. ראה גם בקטע 25: "לא תחמל המן ולא גמנ".

לעתים רחוקות מופיע "התנווין" ב-J1 באמצעות ו"ו ונו"ן (יג). ראה קטע 17: "לם יכון פינא מליכנן"; קטע 46: "קאל קאלנן". להבדיל מכתב יד J1, ב-J2 מופיע סימון ה"תנווין" לעתים רחוקות באמצעות נו"ן ולרוב באמצעות אל"ף ונו"ן (אג) או יו"ד ונו"ן (יג). ראה לדוגמה בקטע 40: "צאר באהיתאן מותחיראן"; קטע 41: "פמא זילתא! בי בראן לטיפאן ראחימאן"; קטע 42: "עלייה כול אמרן עסיר אינהו עלא כול שייאן קדיר".

שינוי של משקל fu āl l fi āl: ישנה נטייה להפוך את התנועה *i* הקצרה במשקל *u-l fi āl* קצרה, בייחוד בהגייה אחורית/נחצית.³⁴ לדוגמה: J1, 9ב, שורה 4: "רוגאל" – 'גברים'; J2, 2א, שורה 6: "כובאר" – 'גדולים'; J1, 33א, שורה 9: "פוראק" – 'פרידה'. גם נטייה זו מצויה ב'ספר פרקי אבות' שהוזכר לעיל.

הכינויים הרומזים: בסיפור נעשה שימוש רב בכינויי הרמז הקצרים "דיי" ו-"דאי". נראה כי אין הקפדה בשימוש בצורות אלה על ההבחנה בין שמות ממין נקבה לשמות ממין זכר. לדוגמה, קטע 10: "ודא אל ענאדי" – 'והאבדן הזה'; שם: "מן דא +>אל-מכאפאת" – 'מן הפחדים האלה'; קטע 51: "תרד די אל גבאל" – 'עזב את ההרים האלה'; קטע 53: "מן די אל טריק" – 'מן הדרך הזאת'; קטע 59: "די אל מכאן" – 'המקום הזה'.³⁵

התחילית "נ-" **לגוף מדבר בעתיד**: נמצאה דוגמה אחת בלבד לשימוש בתחילית "נ-" לציון העתיד של גוף ראשון יחיד.³⁶ קטע 49: "נונצור" – 'אני רואה'.

התחילית "ב-" **לפני צורות פועל בעתיד**: נמצאה דוגמה אחת לשימוש של התחילית "ב-" לפני פועל בעתיד לציון פעולה מתמשכת בהווה: J1, 21ב, שורה 16: "וקאלת יא אבן עמי באחוס באני טאיירה" – 'אמרה: "בן דודי, אני מרגישה שאני מרחפת"'.³⁷

6. מסקנות

על המורכבות בקביעת הגרסות המקוריות ובקביעת זמן חיבורם של סיפורים בעלי מאפיינים הדומים לסיפורנו, אשר חוברו בימי הביניים, ניתן ללמוד מן המורכבות שבקביעת הנוסח המקורי של סיפורי 'אלף לילה ולילה'.³⁸ בבירור הנוסח הטוב ביותר מבין כתבי היד, אתייחס רק לכתבי היד באותיות ערביות, מפני שכתבי היד בערבית-יהודית אינם שלמים, וממילא כבר נאמר שהם קרובים לנוסח A של הסיפור. גרסות B ו-D, הקצרות יחסית, מספקות את הגרסות הטובות ביותר. אדגיש כי עובדה זו אין בה כדי להוכיח שהן המקוריות ביותר, ודווקא כתבי יד אלה הם המאוחרים ביותר מבין כל כתבי היד של הסיפור. לאור האמור לעיל, ומתוך השוואה שיטתית של בתי השיר בכתבי היד השונים, אני נוטה להניח כי לסיפור זיד וכחלא' חוברו לפחות שתי גרסאות, ומתוכן צמחו הנוסחים שלפנינו.³⁹

על פי התרשמותי מבחינת קטעי השירה (ראה לעיל, סוף סעיף 2) ואוצר המילים, מתקבלת על הדעת ההנחה כי הסיפור חובר לראשונה בצפון אפריקה, אך עניין זה עוד טעון בדיקה.

השפע של בתי השיר המשולבים בסיפור, הכתיבה המחורזת, אורכו של הסיפור, מאפייני מסירתו בעל פה ושפתו השזורה מרכיבים עממיים – כל אלה מלמדים שהסיפור הועתק למטרות של דקלום, הצגה חיה או הקראה בפני קהל. מקריאת הסיפור עולה הרושם שהצליל והמקצב הם המרכיבים החשובים ביותר שלו. מספר המילים והמשפטים הבלתי מובנים בסיפור עולה בקנה אחד עם טענה זו. אני נוטה להאמין כי המעתיק או מספר הסיפור אולי לא הבין בעצמו כמה מן המשפטים ששזר בחריזה כה יפה,⁴⁰ ולנגד עיניו עמד בעיקר הרצון לבדר את צופיו. לפי הבנתי, "קצת זיד וכחלא" הוא אחד הסיפורים שהוקראו בכיכרות, ברחובות ובבתי הקפה לפני קהל מזדמן, מאז ימי הביניים ואולי עד עצם היום הזה.⁴¹

הסיפור הועתק לערבית-יהודית בהשפעת המפגש הבין-תרבותי והיחסים הקרובים של המוסלמים והיהודים בימי הביניים.⁴² משיבושי ההעתקה ומן התקלות במסירת הטקסט ניתן ללמוד כי הסיפור הועבר מן החברה המוסלמית אל החברה היהודית; כתבי יד של 'סיפור זיד וכחלא' הועתקו מאותיות ערביות לערבית-יהודית, אם כי אולי גם בכיוון ההפוך (כלומר, מערבית-יהודית לערבית).

7. הקטעים מתוך כתבי היד בערבית-יהודית

(א) הקטעים המוהדריים

רוב הקטעים המובאים להלן לקוחים מכתב יד J1, כתב היד הארוך בערבית-יהודית מאוסף פירקוביץ'; כתב יד J2 צורף במלואו (שני דפים) לקטעים אלה במקום המתאים בעלילה (קטעים 40–44). מכיוון שכתב יד J1 חסר ואינו מכיל את תחילת

העלילה, הושלמו קטעים אחדים מתוך כתב יד A, הקרוב ביותר לנוסח המופיע ב-J1 וב-J2. הקטעים נבחרו על פי חשיבותם ומרכזיותם בעלילה. להלן רשימת הקטעים לפי הסדר; היקפם מגיע לכרבע מן הגרסה הארוכה של הסיפור: קטעים A – 7–1; A – 9–19; J1 – 9–21; A – 21; קטעים J1 – 23–37; A – 39; קטעים J2 – 40–44; קטעים J1 – 46–70. כדי לא לסרב לא את מערך ההפניות לכתבי היד שבאותיות ערביות, ומכיוון שרוב הקטעים המקבילים הכתובים באותיות ערביות שונים מן הטקסט בערבית-יהודית, בייחוד בקטעי הפרוזה, תובא מקבילה מכתבי היד הללו בהערות השוליים רק כאשר היא מסייעת בידי הקורא להבנת משמעות הכתוב וצורתו. מעטים יחסית המקרים שבהם ניתן היה לפתור קשיים בהבנת הטקסט בעזרת המקבילות, ולעתים קרובות הן קשות לא פחות מן הטקסט בערבית-יהודית. התרגום צמוד לטקסט הערבי ככל האפשר, הן בבחירת המילים הן בתחביר.

(ב) העיצורים ושיטת העתקתם בקטעי הסיפור

לשני כתבי היד העיקריים, J1 ו-J2, שיטה דומה בכתיבת העיצורים. העיצורים ח, ג, פ נכתבים בדרך כלל באותיות העבריות המקבילות בתוספת נקודה מעליהן: "ג", "כ", "פ". יש הקפדה רבה יותר על כתיבת הנקודה מעל העיצור "פ" מאשר על האותיות האחרות. בקטעים שלהלן לא הובאה הנקודה מעל האות פ"א. ח סופית לא נכתבה בדרך כלל עם נקודה מעל האות העברית ("ד"), אך ניקוד זה נוסף בהעתקה לשם האחידות. כ בסוף מילה נכתבת ברוב המקרים באות העברית המקבילה בתוספת דגש בתוכה: "ד". במקרים שבהם הדגש הזה חסר, הוא נוסף בהעתקה. במקרים שבהם הדגש מופיע בטעות, הוא הושמט בהעתקה. העיצורים ז, ח אוחדו ושניהם כתובים: "ז". במקרים שבהם הניקוד הדיאקריטי חסר, הוא הושלם בהעתקה. כאשר הניקוד הדיאקריטי מופיע בטעות, הוא הושמט בהעתקה. בכתב יד J2 האות ג נכתבת כמו ח, ללא הבחנה: "ג". בקטעים שלהלן הועתקה אות זו ללא הנקודה שמעליה. העיצורים ט, ז אינם מובחנים ב-J1 וב-J2; הם כתובים באותיות העבריות המקבילות ללא נקודה מעליהן: "ד", "ד", וכך גם הועתקו.

הטקסט באותיות ערביות (כתב יד A) הועתק בדרך כלל בדיוק כפי שהוא מופיע בכתב היד, למעט מקרים מעטים. "תא מרבוטה" בסוף מילה נכתבת במקצת הדפים ללא ניקוד דיאקריטי, והניקוד הזה הוכנס בהעתקה. לעתים חל בלבול בין ל- לבין ו לבין פ ל-ג, וטעויות אלה תוקנו בהעתקה. במקרים מסוימים הוסיף המעתיק או גרע ניקוד דיאקריטי, ואף טעויות אלה תוקנו בהעתקה. האות כ שבסוף מילה כתובה בכתבי היד כמו שהיא כתובה בתחילת מילה ובאמצעה: כ; אות זו הועתקה בסוף מילה כנהוג: כ.

(ג) סימני ההעתקה והתרגום**סימנים המופיעים בהעתקה ובתרגום:**

מספר עמוד.	[ ]
מילה בלתי ברורה או תרגום מסופק.	(?)
סיומה של דלת בבית שיר (מופיע בהערות השוליים).	/
סיומו של בית שיר (מופיע בהערות השוליים).	//
סימנים בהעתקה:	
השלמת אותיות או מילים מטושטשות, דהויות, אכולות, וכדומה.	< >
השלמת אותיות או מילים הנחוצות לקריאה וחסרות בטעות בכתב היד (אך לא מפאת קרע, כתם וכיוצא באלה).	< > ⁺
אותיות או מילים הכתובות מעל השורה או בגיליון (בשל מחסור במקום בשורה, או כדי להחליף טקסט מחוק או בלתי ברור).	( )
אותיות או מילים מיותרות.	{ }
אות שהחליף המעתיק באות אחרת, על ידי כתיבת האות המתוקנת עליה. האות שהוסיף המעתיק מופיעה מיד אחרי הסוגריים הכפולים.	(( ))
מחיקה בכתב היד.	⌘
אות אחת בלתי מזוהה. מספר הנקודות שווה למספר האותיות. סימן קריאה בסוף מילה מציין כי חל שיבוש לשוני כלשהו במילה בכתב היד, אך השיבוש לא תוקן כי ייתכן שהוא משקף תופעה חיה של השפה.	(!)
מילה התחומה בין שני סימני קריאה כתובה בצורה מוטעית בכתב היד, או שאחת מאותיותיה שגויה, כי המעתיק לא הבינה או שחל בה שיכול אותיות. המילה המתוקנת מופיעה מיד אחריה.	! !
סימן קריאה אחת מאימות הקריאה מציין חריגה מן הכתיב הערבי הקלסי. כתיב מלא זה לא תוקן.	!
ספק לגבי קיומה של ההשלמה, מפני שהדף קרוע או דהוי מאוד.	?< >
קו עילי מסמן חרוז.	⏟
כתיבה מודגשת מציינת אותיות גדולות בכתב היד.	⚡
שומר דף.	/ /
הקטע לא הוהדר ותוכנו הובא בקיצור בסעיף המקביל בתרגום.	←

סימנים בתרגום:

( ) תוספת מבהירה או מפרשת.
אאא תמצות של קטע מן העלילה שלא הוהדר.

ב. הקטעים המוחדרים

תרגום

[נב] בשם השם הרחום והחנון, אלוהים הקל ואל תקשה, סיפרו, ואלוהים הוא היודע טוב ביותר את נסתריו, ותעשה איתו ביותר והמחזיק ביותר המונקיר ביותר והנהג בסד ביותר והמוחל ביותר, על מה שהיה וחליף מסיפורי העמים, שבזמן הקדום, הדור שעבר והעתים: היה מלך, מן הממלכים ממשפחת גיבורי המלחמה⁵⁰ והחלכות, שהיה בעל כבוד ושלטון ושמו המלך אלגציבאן (טרם) זיכה אותו לא בבתי(?) ולא לגיל מתקדם ואלוהים (טרם) זיכה אותו שני ילדים, שני בן. אחר כך העניק לו אלוהים יתעלה שני ילדים, שני בנים יפים, אשר הצטיינו בצחות לשון, בני הדור. לבכור קרא בשם טראד ולצעיר קרא בשם ענאן. השיג המלך באמצעות שני בנים אלה את רצונו ואת שלותו. הם גדלו במעלות האצילות והפניקו, נעדרה מהם האומללות הגדולה,⁵¹ ואביהם שמו בהם שמחה מרובה; נעלמה ממו כל דאגה, עצבות וצער. הוא חרד להם מפני צרות החיים ואסונות הזמן.⁵² שני הבנים האלה לא היו נוסעים ולא היו משנים את מקום מנוהיהם אלא למאהל⁵³ של אביהם, המלך אלגציבאן.

2.

2. **قال الراوي** فإراد ابوهما ذات يوم من بعض الأيام ان يخرج بهما ويخرج بهما ويفرح بهما ويفرحهما على بعض مملكته في البراري والواديان وأحياناً العريبان والقرا والبلدان ففرح بذلك وحققا زوال جميع المضاريق/ثم خرج/ [21] ثم خرج بهما من حلقه في ذلك اليوم وهو

2.

מקור

1. [א] **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** رَبِّ يَسِّرْ وَلَا تَعْسِرْ ذَكَرُوا + <حو> **اللَّهُ**⁴³ **أَعْلَمُ بِغَيْبِهِ** وَاحْكُم بَيْنَهُم بِأَكْرَمِ وَالطُّفَّ وَارْحَمْ فِيمَا مَضَى وَحَقِّقْمْ وَسَلِّفْ مِنْ أَحَادِيثِ الْأُمَمِ إِنَّهُ كَانَ فِي قَدِيمِ الزَّمَانِ وَسَلِّفَ الْعَصْرِ وَالْأَوَّانِ مَلِكٌ مِنْ بَعْضِ الْمَلُوكِ مِنْ أَهْلِ النَّقْمَةِ وَالسُّلُوكِ وَقَدْ كَانَ نَوَاعِزَ وَسُلْطَانَ وَأَسْمَهُ الْمَلِكِ الْغَضِبَانِ وَقَدْ عَاشَ مِنَ الْعَمْرِ مِثْتَ أَعْوَامٍ وَلَمْ يَرْزُقْهُ اللَّهُ لَا يَفْقِي⁴⁴ وَلَا غَلَاظٍ وَيَعِدُ ذَلِكَ رِزْقَهُ اللَّهُ تَعَالَى بَوْلَدَيْنِ بِنْتِي⁴⁵ جَمَّ <ح> لَيْسَ وَقَدْ فَتَقَّ⁴⁶ يَفْصَحُهُ السَّلَاقَ ابْنَا الزَّمَانِ (وَكَانَ) وَقَدْ سَمَا الْكَبِيرَ طِرَادَ وَسَمَا الصَّغِيرَ عَتَانَ فَحَصَلَ لِذَاكَ الْمَلِكِ بِنْتُكَ الْوَلَدَيْنِ⁴⁷ الْمَقْصُودَ وَالْإِطْمَآنَ فَعَدُّوا فِي مَرَاتِبِ الْعِزِّ وَالِدَلَالِ وَقَدْ زَالَ عَنِهَا النُّكْدُ الْبَجَابُ! الْكِبَارُ⁴⁸ وَقَدْ فَرِحَ بِهِمَا أَبُوهُمَا غَايَةَ الْفَرَحِ وَقَدْ زَالَ عَنْهُ جَمِيعُ الْهَمِّ وَالْغَمِّ وَالْتَر [أ] حَ وَقَدْ كَانَ يَخْفُفُ عَلَيْهِمَا مِنْ نَوَائِبِ الزَّمَانِ وَظُرُوفِ الْحَدَثَانِ وَقَدْ كَانَ تِلْكَ الْوَلَدَيْنِ لَا يَسِيرَانِي وَلَا يَغْيِرَانِي + <ح> **إِلَى**⁴⁹ **غَيْرِ حَلَّةِ ابْنَيْهِمَا الْمَلِكِ الْغَضِبَانِ**

2.

הקשיים כולם (כלומר: לא ידעו קושי מהו). [2א] אחר כך יצא אתם ממאהלך, ביום ההוא, כשהוא מדקלם את בתי השיר האלה:

3. שׁוּיִר: הֲוִי אֱלוֹהִים חַנוּן וְעוֹשֶׂה חֲסִדִים

זֶה אֲשֶׁר תַּמִּיד בַּעַל הַמַּלְכוּת, הוּי סוֹלֶסְטָאן
עֲשִׂיתָ עִמִּי חֲסִד, הוּי נָדִיב,

וְזִכִּיתָ אוֹתִי בְטָרָאד וּבַעֲמָאן
שׁוּי בְנִים אֲשֶׁר עַלֹּ (בִּיזוּפִיִּים) עַל הִירְחִים בְּשָׁמַיִם
וּקוֹמַתָם כְּ(גוֹבָה) עֲנִפִי עֲצֵי הַמּוֹרִירִינָה

אֲחֵרֵי שְׂאֵנִי (עַל חֲסִדוֹנִים) הַתַּגְּבֹרֶתִי(?)⁵⁶,
זִכִּיתָ אוֹתִי בְּאוֹשֶׁר נְטוּל עֵצֶב,

בְּאֲמַלְעוֹת הַמִּדְבָּרֹת וְהַחֲסִד הַתַּפְשֵׁטָה לָהֶם
גְּדוּלָה, וּבְאֲמַלְעוֹת בִּינְתָם קִישָׁטוּ אֶת הַיְיִשׁוּבִים
וּכְד הַמְבוֹרָה שֶׁלָּהֶם מִרְחִיקָת

לְכַת, וְגוֹפֵס יַפָּה כְּמוֹ עֲנִיִּים יַפּוֹת וְתִינוּקוֹת שְׁנוֹדָדוּ,
נַעֲרָד שֶׁלְטוֹנִי בְּאֵרְגוֹן וּבַסִּדָּר, וְכוּפָד,
זָכַרְתִּי לָשֶׁם (טוֹב) בֶּן שְׁבַטֵי הַנּוֹדָדִים

רוֹחֲשִׁים לִי כְבוֹד הַמּוֹן הַמַּלְכִים כּוֹלֵם,
אֲנִי הַגִּיבּוֹר, הַמּוֹלָד, אֲלַמְצִיבָאן
גְּבַרְתִּי עַל הַמְקוֹנָאִים בֶּן, כּוֹלֵם,

וְהַפְכַתִּי לַעֲלִיוֹן בֶּן שׁוּיִי הַמַּעֲמָד.
הַתַּפְשֵׁט, בְּמִזְרַח הָאָרֶץ וּבַמַּעֲרֵב,
שְׁמִי וְחַיִּיתִי חַיִּי רוֹחוּחַ וּבִיטְחוֹן.

يشهد ويقول هذه الايات

3. שׁוּיִר יָרֵב יָא חַנָּן יָא מַחַן

מְנִיִּת⁵⁴ עֲלִיָּא! יָא כְרִיִם בְּנַעֲמָה

וּלְדִינִי כְּפִאֵק (!) הַלְבוֹר (נִי הַסְּמָא)

מִן בַּעַד מָא כְּנִית מִנְהִי אִיבִיָּא (?)

בַּלְבוֹד וְהַמַּעֲרֹף שְׂחָא לְהֶם

וְכַזָּא הַשְּׂחָאָה פִּינְהֶם טוֹר לָא

וְכַד אֲנַתְּזֵם מַלְכִי בְּנַזְמִי וְאֲחֻרִּים

וְתַהֲנִיִּי יַעֲמֵם הַמְלוֹךְ יָאִסְרֵם

וְתַהֲרִית חֲסָדֵי כְּמִיָּא כְּלֶהֶם

כְּ שְׂחָא נִי שְׂרִק הַבִּלָּד וְעֵר (נְהָא)

יָא דִּימָא נִי הַמַּלְכִּי יָא סֻלְטָאן
וּרְזַקְתִּי חֲפָא טָרָאד וְעֵזָאן
וּקְוֹדֵהֶם תַּחֲכִּי עֲצֻמוֹן הַלָּחַן
פִּרְזַקְתִּי פִּרְחָא בִּלָּא אַחְזָאן
שְׂחָא⁵⁵ וְיַעֲלֵהֶם כְּדִי זִינְרָא הַאוֹטָאן
הַמַּחַא וְהַמַּחֲסָן כַּלְחוֹר וְהַוּלְדָאן
וְסִמִּית בֵּינֵי קְבִיִּיל הַעֲרִבָאן
וְאָנָא הַשְּׂחָאָה הַמַּלְכִּי הַגְּעִזְבִּיָּאן
וְאֲסִבַּחַת מִרְפוּעַ עֲלִי אֲקִרָאן
תִּכְרִי וְסִרְתָּ בְּנַעֲמָה וְאִמָּחַן

אבקש מחילה מאלוהים העצום על החטאים
רבות הבריות, היחיד ובעל החסדים.

4. **אמר** המספר: כאשר סיים המלך אלגזיבאן לדקלם את בתי השיר היפים האלה, הלך עם ילדיו עד שהגיע לנבל ממלכתו ואצון, וחזר עם שניהם למולדתם כשהם בריאים, שלמים, שמחים ומאושרים. [26] הוי אדונינו, הוי מנובדלים, לפתע תפנה הזיום עורף עם אורו והגיע הלל בשפתו. ישן המלך אלגזיבאן בלילה החוא. בעוד הוא ישן את שנתו ומחלומותיו נהנה, הנה הוא רואה קורא והוא אומר לו: ידע, המלך אלגזיבאן, שנוחר לך לחיות מעט, התכוון ללכת (לעולם הבא)!! כאשר שמע המלך אלגזיבאן מן הקורא את הדברים האלה ואת ההודעה הזאת, התעורר משנתו כשהוא מפורד ומבוטת. כינס את שני ילדיו והושיבם לפניו, וחלל לספר להם את החלום שראת, ודקלם:

5. **שיר**: 'הגיע זמני, הנה בא אלי מותי,
מעמדי ירד וזלגה דמעתי
אין לי עוד⁶⁰ כוח ואין לי עוד קיום,
בא אלי קורא שבישר את מותי
ולא הסתיר [הקורא(?):] אותי; יזעזע האבק את ראייתך(?)
ולא ראיתי את אריות חבר נבחלים מגבורתי

ו استغفر الله العظيم من الخطا)
رب العباد الواحد المنان

4. **قال** الراوي فلما فرغ الملك الغضبان من اشداد هذا الابيات الحسان
سار باولاده حتى بلغ حد ملكه وبلاده وعاد بهما الا؛ اوطانها
سالمين غانمين فرحين مسرورين [26] يا سادات يا كرام الام ان ولا
النهار بخصية و اقبل الليل بظلمة نام الملك الغضبان تلك الليلة فيبينها
هو؛ نايم في منامه و لنذبا احلامه اذا رعي⁵⁷ هاتف وهو يقول له اعلم
ايها الملك الغضبان ان قد بقي من عمراك القليل فاستعد الر حيل فلما
سمع الملك الغضبان من الهاتف هذا المقال والبيت افاق من منامه
وهو مر عرب فر عازن) وقد احضر اولاده الاثنتين⁵⁸ اليه وجلسهما بين
بينيه و اشار يعلمهما بالمنام الذي راه وهو يتشد ويقول

5. **شعر** لقد حان حيني اذ انتني منيتي
وحالي سقط مني وسالت عبرتي
ولا عاد لي قوة ولا عاد لي بقا
وقد جاني هاتف يبشر موتي
فما كنتي خضت العجاج بصاري(?)
ولا شفت اسد البر تنزع لسطراني

- עברו חייו והזמן כבד אזל,
ביקרה אצלי כוס המוות, את נוכחותי
הימים אינם מכילים את אלה הרחוקים,
נלהה בוקר והתקרבתי אל אבדוני
ברוך בואך מוות, שאין מנוס ממנו,
אנו שבעי רצון מגן־רתי הטובה על חבריאים
אבקש מאולותיהם העצום למחול על החטאים
אולי אלוהי, כס המלכות, ימחל על חטאי.
6. **אמור המספר**: וכאשר שמעו ילדינו, טראד ולעאן, את בתי
השיר האלה [3א] מאביהם המלך אלנצ'באן, אמרו לי:
'אבנינו, אותה הגעת לילך ואתה מפחד מן המוות, (המוות
הוא) שעך שאין מנוס מלהיכנס אליו'. אחר כך שר בנו
ענאן על עניין המוות והחל לדקלם:
7. **שיר**: יהמוות כילה את מי שחלף,
והמוות מכלה את מי שנשאך
המוות יאחד בקבר
בין זה החי חיים אורכים ובין האומלל
עשה לעצמך טובה,
את יום הדיו הפגוש(?)!
8. **המלך חולם פעמיים נוספת את אותו חלום, ובו נאמר לו**
שהוא עומד למות וכך שבנו הבכור יהרגו את בנו הצעיר.
הוא מכנס את ילדיו ומצווה עליהם למהוג בישור זה כלפי
זך.

- נזלת חייתי والزمان قد انقضا
وقد زارني كاس السمات لحضرتي)
سار صباح قريت لميتي
رضيتا به نعم القضا في البريتي
لعل {الله} العرش بعفر خطيتي
- وما كانت الأيام تحوي بعيدها
فيا مرجبا يا موت لا دافعا له⁵⁹
واستغفر اللة العظيم من الخطا
6. **قال الراوي** فلما سمعوا اولاده طراد وعان هذه الابيات) /من
ابوهما [3] من ابوهما الماك الغضبان قالوا له يا ولدنا انت بلغت
من السنين هذا العمر كله وانت خائف من الموت او <خلموت> بلب
{ لا } بيضمه (لا بد) من الدخول اليه ثم ان ولده عان انشد في المعنى
في امر الموت وحمل يقول
7. **شعر الموت** افي من مضى
والموت يفي من بقي
بين المنعم⁶⁰ و التقى
يوم القايمة تلقى
8. **فامل** لنفسك صالحا
الموت يجمع في الترا
← 8.

9. **אמר המוספר**: וכאשר סיים את צוואתו אמר לו בנו: יאבי, חזיון הזה (הוא בחזקת) חלומות מבלבלים. שלא יטרידו אותך הדברים האלה ושמוע ממני את מנבה (השירה) הזה, והתחיל לדקלם:

10. **שיר**: ימה זהו? (ומה) האבדן הזה?;

כל זה הוא תנומה טובה,
דבר נכון, ואין בו אמונה,
אין בחלום מבלבל
אל תיקח ללבך כלל את
החששות האלה ולא מחשבה על רוע,
אך אהרוג את ענאן ואחיה בגפי,
בודד, (ללא עוזר ו(ללא תומך
ואין בפי) אביריות שאחתוך את יד ימני,
שהרי רצה אח הוא השלילי (במעשיו) המרדנות
אני איני חסר רחמים, (ואיני) מקבוצה בזויה,
ולא מבלבל שאינו הולך בדרך הישר.
רצה אח הוא (הפשוט) החמור ביותר שיכול להיות,
והנתעב ביותר במה שקורה בין הבריות,
ולא תנוח דעתך אם יהיה זה מעשה של
אחר, אז איך יכול להיות שזהו רצוני?.

11. **האז מספר לבני על חלומותיו, שבהם נאמר לו כי בנו דמכור ידרגו את בנו הצעיר, וכן שלו עצמו נתנו ימים**

9. [וב] **קאל** אל ראוי פלמא פרג מן וציייתהי קאל לחו ולדוחו יא אבתי האדה אל מנאם אצנאת אחלאם פלא ויחמד האדא אל כלאם ואסמע מני האדא אל נצאם ואנשא יקול

10. **שער** פמא האדא רדא אל ענאדי

פחאדה כולחו טיב אל רוקאד⁺ >
וליס יכון פי אצנאת חלמן צחיה ולא פיהי אעתקאדי
פלא תאכוד לקלבך אצל מן דא >
פכקי אקתול ענאן ואעיש וחדדי
פריד לא מעון ולא אסתנאדי
פכתל אל שום אל ענאדי
ולא אנא דהלאן קד עדם אל רשאדי
ולא אנא אעצם מא יכון
וקתל אל אד אפשא³ מא אתא בנין אל עבאדי
>ולא< ארצא בהי מן פעל
גירי פכקי כון האדא מוראדי

← 11.

ספרים לתינת. הוא משביע אותם לנהוג כבוד זה בזה.
12. אמר המספר: החל (המלך) להטיף להם, לנהוף בהם ולספר להם ידיעות על מי שחלף מן העמים, מי כפר, חמד בגובה-לב, בנה והקיס, ולאחר מכן מת ונקבר. אחר כך התחיל לדקלם:

13. שיר: יאל תבטח בגורל, הרי הגורל מתהפך;
מה רבים הלכות הרואים בתוכו את האבדן והוא ייקח את האנשים, בעל כורחם, מארמונוותיהם, בניגוד לרצונם, ולא תושאר להם תכלית. תבט על עולמכם – כמה (מלכים) העלה וכמה (מלכים) הוריד,

מן המלכים ובני המלכים, ומי המלכים ובני המלכים, ומה שהרמו לכבודם הדגלים כאשר רכבו חיכו ששלטו [נצא] בברואים, לא נהגו בהגינות;
הם חלפו (מן העולם), ומושכו (המלכים), באמת, בעבור מה שהשיגו

היכן שהיקימו ובנו (המלכים), מרוב בורותם, מתו, ובניניהם אחריהם חרבנו, נמתו בתיהם אחריהם כליל,
הם לא זכו כלל למה שאותו ביקשו
השקם המוות כוס, (שאת גזרתה) אין להשיב,
ואנחנו, אחריהם, נושקה במה ששתו (ממנו).

12. [נב] קאל אל ראוי וגיל יעצוהו ויזוהוהו ויזכרוהו באבנאר מן מצא מן אל אומם ומן טנא ובנא ותנב ותנא ועמור תום מאת ותתקבר תום אנשא יקול

13. שער לא תאמן אל דחר אין אל דחר ינקלבו פכס קלובו ראת מן גופה אל עטבו פיאלד אל נאס רגמן מן קצורהם באל קחר מנחום ולא יובקא להום ארבו פאנצור לדוניאכום כם שאלת וכס לפפת⁶⁴

מן אל מלך אלדי האדא להא אל רותבו אין אל ~~אליא~~ (מלך) ואבנא אל מלך) ומן כאנת להום תונב אל ראיאת אין רכבו איין אלדי ~~אליא~~ חכמו. עי' [נא] פי אל כלק מא ערלו ראתו רקד רתנו חקן במא אפחטבו

איין אלדי עמרו מן להלהום ובנו ומאתו ובניאנחום מן בעדהם כרבו אצחת מנאולהם מן בעדהם דחרו ולם ינאלו מנחא קט מא טלבו⁶⁵ סקאהום אל מות כאסן לא מורד להו⁶⁶ ונתנו מן בעדהום נסקא במא שרבו

14. **אמר** המספר: לאחר מכן חלה המלך מספר ימים ונמנע משתייה ומאכליה, נשמעה אנחתו, זיעה נגרה ממצחו ועלתה רוחו אל בורא עולם. רחצוהו, הכניחו לקבורה וקברוהו. בכו טראד ואחיו ענאן והתחיל (טראד) לספר על פטירתו באמצעות בתי שיר:
15. **שיר**: ימי מל שהיה באמצעות החסד מתפאר והזיל את דמענותי, על שתי הלחיים הן נגרות אני מקונו ובוכה על מי שהייתה גבורתו –
בללה היו נקיעים לבבות האיגה ונבקעים כמוחו לא היה במלכים מכובד,
במזל ובנדיבות; אשר החמון מחכה לבואו הפנה עורף והלך, וזנה אותי עם מועקה,
אתאבל עליו כל הלילות, תמיד עצוב,
מה טוב, היו לנו חיי נעם ורווחת,
אשר השתנו ועברו מאז ששכן בבור.
אחרי פרידתו פחתה התמיכה בנו והפכה צרות הלילות, אחריו, לקדרות.
16. **אמר** המספר: והתחיל ענאן לספר על פטירת אביו גם כן בבתי שיר יפים, ודקלם את בתי השיר האלה:
17. **שיר**: [33] 'מצבי שווה למצבך ולבי הפך שבור,
הוי שמחת אויבי נדדנו, כאשר הם מביטים במוות של זה שלא היה משאיר להם זכר ולו היה נשאר בחיים),
מי⁷¹ שהיטיב להתנהג אחת, והבית איחד אותנו;
14. **קאל** רל ראו תום אן אל מלך תמוץ אייאם ואמתנע מן אל שראב ואל טעאם וחצל אל אנין וערק מנח אל גבך ועצדת אל רוח לרב אל עאלמין מפסלוהו ונהזוהו ודפנחו פבכא טראד ואלקה עניאן ונעל באל אשעאר ינעה
15. **שער** קד מאת מן כאן באל מערוף יפתכרא ואגרא דמועי עלי אל כדן תנחדרא אנוח ואבכי עלא מן כאן ססותחו תקרע קלוב אל עדה מנחא ותנפטרא כאנחו לס יכון פי אל מלך מוחתרמן באל סעד ואל גוד בין אל נאס מונתפצ'ר >א< ולא וראח וללאני בחוצרתחי אנועוה טול אל לייאלי דאימן חצרא עלא פפפלא נעמן כאנת בנא רגדן תנייחת ואת למן קד סכן אל חפרא מן בעד פרוקתחי קל אל נעיר לנא וצאר צחו אל לייאלי בעדחו כדרא
16. **קאל** אל ראו פנעל עינאן ינעי אביה אל אכר באבייאת חסאן יקול האדרי אל אבייאת
17. [33] **שער** האלי בחאלך וקלבי צאר מונפטרוא יא פרוחת אעדאני פינא כמא נצור מות מן כאן לא יבקא להום אתריא⁶⁸
מא כאן אחסננא ואל דאר תנעננא

ויינו חי' נועם ללא רבב

עד שפקדה אותנו חרב המוות והפרידה אותנו

מיקיר לבנו, הפריד ביינו בור,

כמורה אין ביינו מלך אשר יש לו

חזון, העתן מקלט לפחדן החשין,

הוא היה מסייע, ואוצר בעת צרה.

כאשר היה מנבת את האויב היה גובר בעיניו מברק

ובמומחיות

הגיעו אליו חצי המוות במהירות,

והפכו את מצבנו אחריו לקודר.

18. **אמר** המספר: לאחר מכן הציבו את סוכת האבלים על

קבר אביהם למספר ימים, אבל אכלו ושתי יין; זה היה

מנהגו של החמון הבזוי.⁷⁶ אמר (המספר): ובאו אליהם

המועילים והחשובים וסילקו מהם את מועקת הלבבות,

ואמרו להם לאחר התנתומים: 'אתם מלכים ושלטים,

מי שהשאיר אחריו (בנים) כמותכם לא מת. היפרדו מן

הייסורים ופנו אל אדמתכם וארצותיכם והשתלטו על

ממלכתכם וחייליכם, הרי העצב אינו ראוי לנשים.'

עזבו (מאחוריהם) את יגונם ופנו להטיב עם הנתונים

והתרים; רכבו על סוסים אבירים וביקשו [א4] לסייר

בממלכות ובארצות, ופשטו חדיעות על אודותיהם

בארצות ובערים. בפתח בהם הלבבות וחדדו מפניהם

עיישנא צאפיין מא ענדנא כדרא

חתא אתנאנא חסאם אל מות פרקנא

ממן נחב וחאלת דוהזו חופרא

כאנהזו לם יכוון פינא מליכוון לחז

נאמוס יאוי אל כאייף אל חדרא

קד כאן עוון ודוכוון פי אל מדיק⁶⁹

אידא גז אל עדא מוציב⁷⁰ אל ראי ואלכברא

זאת אלייהי סהאם אל מות מוסרעותן

פציררת חאלנא מן בעדחי עברא

18. **קאל**⁺ ראו! < תום אנהום נצבו ליימת אל חוזן עליו

קבר אביהם מודת⁷² אייאם לא כנהום⁷³ עלא אפל טעאם

ושרוב אליהם וכאנת תלת עאדת אל קוום אל ליאם קאל

ואתו אליהם אל סאדאת ואל אכאבר וזאלו מא כאן

ענדהום מן קבץ אל כואטר וקאלו לחום בעד אל תעניא

אנתום מלוד וסאדאת ומן לף מתלכום מא מאת אתרכו

ענכום אל סכראת ואקופתו אילא ארלכום ובלאדכונום)

ואתכמו ממלכתכום ואנאנדכום פאן אל אחזאן מא תצלח

אלא לל נסואן פתרכו מא כאן לחום מן אל אחזאן

ואנתבתו לאצלאותו) אל תעניא ואל בלדאן ורכבו אל לזיל

אללייאד וטלבו ואל/ [א4] אל כשף עלא אל ממאלך ואל

בלאד פשאעת לחום אל אכבאר פי אל בלאד ואל אמצאר

נוותרים ויושבי הקנה. לאחד זמן מזה התגעגעו אל הקציד והרדיפה, ובזוהי, השעשוע והחופשי; רכבו עם פמלייתם, הלכו בדרך השממה והצורה רבת האסונות, וחילפו את העמקים והמשורים ומקומות המרעה (הדשנים) של הצבאים. הטילו את טבעת הציד והדקו אותה ונלחתי להם צביה, ביקשו אותה וצקו טראד ועאן לעברה. שחררו אחריה את רסני הסוסים ופיזרו סביבה את חודי הרמחים. כשכ לפעם שהתקברו אליה, התרחקה, ובכל פעם שעקפו אותה, עמדה; לא חדלו להיות נמרצים כדי להשגות, להטטים לתפסה, עד שהשקיפו על עיר שאינה בממלכתם ולא הייתה בשליטת אחד מחבורתם. בקרבת העיר היה בית קבורת, במרכזו סוכת אבלים גלויה ולצדה חמישה קברים. על ידם (היזה) זקן אשר עליו אור,⁷⁷ רב שנים, ורואי בוכה חזאב דמעותיו זולגות על לחייו, ושאלו אותו על מצבו ומה הוא מביע בדבריו. והנה הוא שליט של שש שנהיה דל, ועברו עליו פרעוניות הזמן, כשלה לו [49] המטרה; ישקו אותו האויבים והקנאים, חרזו לו) חמישה ילדים, והוא קבר אותם בבית הקברות הזה, ונמנע את פרדידתם ואת הצער. הוא התחיל (מאז) מות בניו, כל חייו, לקוץ עליהם בדיבורים ולהוריד דמעות שופעות ודדקלים:

ואטמאנו בהום אל כואטר־ואהאבהום אל בדו ואל האצ־
פבע מוידא אשתאקו אילא אל צייד ואל קע־ואגנתאם אל
לחו ואל פור־פרכנו פי האשורת־מוסרעין ולמא טלבונו
מן אל צייד קאצ־דן וסלכו אל בר אל אקפ־ ואל
מהמתו?⁷⁸ אל אבכו וטלכו אל דדאה; ואל קיעאן ומראתע
אל גולאן וצ־רבו חלקת אל צייד וצ־יקוהא פ־הרת לרום
גזאלה פטלבוה־ וצא טראד ועיל־<א>ן ~~אל אצ־~~
עליהא ואתלקו כלפ־הא אל כליל אל אענ־ ופרקו נחורא אל
אפ־א פכאנת כול מא קרבו אליהא בעד־יות וכל מא קצרו
ענהא וקפ־ות ומא זאלו יג־דון פי טלבוהא טאמעין עלא
קבל־הא חתא אשרפו עלא מדינה גיר ממלכתהום ולם תכו־
פי חוסם אחד מן גומאעתהום ובקורבהא מקברה פי
וצטחא ל־יממה מוטהרה ובגובהא כמס קבר־ וענדהום שייד
עליהא נר־ כביר אל סו וינחס־ דמעותו עלא כדדדהי
תתחד־ פטאלוהו ען חאלה־ ומא יבדיהי מן מקאלהי
פאידה הוא ~~ש~~ עגיז קום האן־⁷⁹ וז־א עלליהי נואיב אל
דדאהן ולאב מנוח [49] אל מור־אד ושטת עלליהי אל אעיא
ואל חוסאד פקתלו כמסת אולאד־ פדפמהום בתל־ אל
מקברה ותגרע פורקתהום ואל חסרה וגעל טול חייאתהו
יעירוהם באל אסמא־ ורלי אל דמוע אל גוא־ ויקול

19. **שיר**: ימה יש לקברים שהם אינם עונים לקול קריאתי,
הם רואים את ינוני ובניי המתמתד

הוי צערי, בנך הזמן והשקני
את כרס הפד'ה, ודינא אותי באמצעות הצרה
והטף ממני ירחים,⁸¹ ואני
לפני המינתה מבקר אותם לשם תנחומים.

אכזב תגורל את מה שייחלתי לך,
איך תחבולה במה שגור ריבוני,
נהייתי אחריהם כואב, מיואש
איני יכול לנצח את מחלתי,
עשק (אוהתי) הקבר, ועברו אהוביני (למקום אחר),
איך לי אחריהם מושיע (ולא) תרופתי.

20. **הארים טראד ועגאן מבחינים בבגתני של הזקן והן מוצאות הן מציניהם**. כשהזקן שם לב לרמיזות מצד רבנים הוא רוגז ונפתח קרב בין רבנים לזקן, ונמחלד הקרב הורג טראד את הזקן. **הבנות מספידות את אביהן וטראד משיב בבתי שיר**.

21. **אמר המספר**: כאשר סיים האמר טראד את בתי השיר וחדקלים, התקדמו הוא ואחיו המלך עגאן אל שתי הבנות, והרכיבו את שתיהן [12b] מאחורי שניהם על גבי סוסים, יחד עם שניהם, עד אשר הגיעו אל שבטם, והקבילו את פני שתיהן אדוני שבטם, מרחוק, ונתנו

19. **שיר** מא ל מקאבר לא תגיב קדאי

ותרא אחזאני וטל בוכאני
יא חסרתני גדר אל זמאן ואסקאני
כאס אל פוראק⁷⁸ ונאצני; ואנצני בבלאאי
וקד אכדתך מני בדרור וכונת אנא

קבל אל ממאת אעודדוהם לעזאאי
קד לייב אל מקדור מא אמלחתח
לא חילא פי מא קצא מולאי
אנבתת בעדדוהם כאיבן לאניבן
לא אסתטיע נפרן מן דאאי
שט אל מזאר וקד נאת⁷⁹ אתבאבא⁸⁰
מא לי מועין בעדדוהם דדואאי

← 20.

21. **אמר המספר** > فلما فرغ الأمير طراد من تلك الأبيات
والهـ **حاشيت** تقم هو وأخيه الملك عغان الذي ألتفتين
واراداهما [12b] خلفهما علي ظهور حواديهما وسل بهما الي
ان وصل الي حيهما بفلاقرهما سادات قومهما من بعد و هتو هما
باللأمة فلما قربوا من الحي احصروا اليهما هوزجين⁸² وزيههما

לשתיתן שריון קצר. כאשר התקרבו אל השטח הבטח לשתיתן שני אפריונים, וקישטו אותן (את הבנות) בקישוטים היפים ביותר, כולל עידיים ובגדים, והרכיבו כל בת באפריון. שמחו לקראתם כל הנורדים ועוררו כמנהגם שמחה, אושר, אוגיה ומצב עניינים מוצלח. אחר כך שלחו שני הבנים אל הקאזאי את הנורדים והעידים וערכו לשתיתן את שבעת הנשואין, לשאת הבנות היפות, ערכו לשתיתן את מסיבת החתונה (ולאת) החגיגה. באו שני הבנים אל שתיתן ומצאו כי הן כמו שתי פנינים מפוארות אשר לא נקבו וכמו שתי בהמות רכיבה שלא סודרו (כלומר לא הוכשרו לרכיבה). הפה כל אחד משני המלכים (את בתוליה של) בת משתי הבנות האלה באמצעות בליסטרה לעשנית, אשר החריכה את חומות מדינתה והרסה את הצריחים. חצו (הארבעה) את הגשרים והעמברים, העמקיקים(?) של העיר והדרכים(?) המקשרות. נכנסו (הבנות) להריון בלילה הזה, הוי זה האומר לדבר 'יהי!'. והוא נראה. כאשר נכנסו שתיתן לחדש אחד בהריון, הרכיבו שני המלכים את שתיתן על הסוסים האברים וסיורו עם שתיתן במדבר – חשממה, הצליח⁸⁶ רבת העפר, המקומות עם החצץ והמקומות הסלעיים, לשם הציד, הלכדה, החופש (וניצול) ההזדמנויות. טיילו שניהם ועלו והתחילו לצוד כל מה שראוי לצוד מבין חיות המדבר. אחר כך חזרו עם שתיתן אל הארצות, טיילו

בחסן הזינה מן החלי והטל ורכיבו כל ביתי בןי מודיח ופד פרחי בהם כפי הערבאן ושלחו עמאנתם מן הפרח והסרור והמרחאן ושלח האמור תם אן המלכין ארסלא חלף الفاضي العرب والشهود ففقروا لهما عقب النكاح علي تلك الايتين الملاح وقد صنعوا لهما وليمة العرس والفرح وقد دخلتا عليهما الملكين فوجدوها درتين فافترقن ما تقيًا ومطيتان ما رتيا فصرف كل واحد من الملكين (بنت) من تلك الايتين بمنجنيق عجاج اخرج صور⁸⁷ <دبيتها وهم الابراج وقد قطعوا الجسور والمقاطع وارتوت⁸⁸ البلاد ونبات الاتصال في فصل في تلك الليلة يا من يقول للنبي كل من فيكون فلما دخل في شهر حملها اركوهما الملكين علي الخيول الجياد وطلبا بهما البر الاقفر والمهمة الاغبر والحصا والمحجر (من) اجل الصيد والقتص واغتنام الهوي والفرص فقتروا /وابتهجوا/ [13]1] وابتهجوا وقد جعلوا يصيدوا جميع ما ينبغي صيده من الوحوش ثم رجعوا بهما الي او طان يروح(?) في امانت وسرور واطمان وقد زالت عنهما جميع الهوم والعجم والخران <قال الراوي> ومن اصعب ما يكون من الالتفح العجيب المطرور(?) العريب ان تلك الاميرتين الاختين الشقيقتين ⁸⁹ قد حملتا من الملكين الاخين الشقيقتين سوا في ليلة واحدة بقرة قالح الحب والنوآ⁹⁰ فلما قرب اوان الرضع وضعت البنت الكبيرة اثني قسموها كحلا وقد وضعت احتها البنت الصغيرة نكر قسموه زيد وقد اجهتوا اهلها ترتبتهما الي ان كبرا وبلغا اشدهما فودعا زيد وكحلا الي المكتب فقعما الخط والاستخراج يا سادات) يا كرام فوفعت المحبة بين الامير زيد ابن عمار) منتم الزمان وبين ابنة عمه كحلا بنت الملك طراد حتي ما كان احد منهما

يقتر يفارق الآخر ساعة واحدة وقد كان في ذلك الحي عوجز نياب
ميرورز وانف قتر الكورز لجميع انواع الشر عوجز وعليها اللعنة
تخورز كما قال فيها الشاعر عوطور

בביטחון ובאושר ובשלווה. הפסיקה להעסיקם הדאגה
הטרדה והעצב. אמר המספר: מן המופלא ביותר שימל
לקרוות, כלומר האיזווע המרגש המוזר הוא, ששתי
האָמרויות, שתי האחריות, אחיות מבטן ומלידה, נכנס
להריון משני המלכים, שני האחים מבטן ומלידה, ביחד
בלילה אחד, באמצעות הכוח המבקע את גרעיני הזרָה
והדקל. כאשר הגיע זמן הלידה, ילדה האחות הבכורה
בת, וקראו לה כחלא, וילדה האחות הצעירה בן, וקראו ל
זיד. שקדו משפחות השוניים על גידולם של השוניים ע
אשר גדלו, הגיעו למיטב שנות העלומים ובגרו; שלחו את
זיד וכחלא אל בית הספר והשניים למדו כתיבה וחשבון.⁸⁷
היו אדונים, היו מכובדים, פרצה האהבה בין האמיר א
אבן ענאן, חולה האהבה של הזמן, לבין בת דודו כחלא
בת המלך טראד, עד אשר לא היה יכול אחד משניהם
להיפרד מהשני לשעה אחת. בשבט הזה הייתה זקנה עם
זרבובית/מקטורת⁸⁸ בולטת ואף בנודל של כד (המספיק
לכל סוגי הרוע; זקנה, שיש עליה קללה, כפי שאמור עליה
המשורר ענטוֹן:

22. הזקנה חושקת בזיד ומנסה להפריד בינו לבין אהובתו

כחלא. היא מספרת לנעלא, אמה של כחלא, על אהבתם
של זיד וכחלא. פניה של נעלא נפלים כשהיא שומעת על
החדשה והיא אומרת בלבב: 'איך די בכך שענאן חרג את
אבי, כעת בנו רוצה לחלל את בתי'. נעלא מספרת לבעלה

טראד על חרדתה. כשמגיעה כחלא הכנתה מקדמים אותה חוריה במכתב ואביה מאיים עליה במוות אם תתראה עם זיד. ביום המחרת הולך זיד לבית הספר, ומשאירו רואה את כחלא, נפם מעב רוחו וחוא אינו מצליח לקרוא ולכתוב ומתחיל לבכות ולשיר. מחק הפעוטות מתרשם מצרות לשונו ושואל מה אירע לו. מתשובתו של זיד מבין המורה כי סיבת יגונו של זיד היא אהבתו לבת דודו, כחלא. המחוק מורה להלקות את זיד ופרצה קטטה בין השניים, וזיד צועק ומכה את המחוק עד שזה מתעלף. כשיזיד חוזר לבינתו מטפלת אמו בפצעיו. זיד נשאר בביתו ואינו יכול לאכול ולישון מרוב אהבתו. משמתעצמים נענועה של כחלא אל זיד היא כותבת לו מכתב ומשתפת את שפחתה, כתום, נסוד אהבתה. היא מוסרת באמצעותה את מכתבה לאהובתה. כתום מוצאת את זיד עצוב ובוכה; כשהיא מוסרת לו את המכתב הוא קורע חלק ממש ומפריחו באוויר ואת החלק השני קובר באדמה, ולאחר מכן שר מרוב שמחה ומשיב לכחלא מכתב. כשתוזרת כתום לכחלא, משחררת אותה כחלא מעבודתה ומסבירה כי קריעת המכתב בידי זיד משולה ללבן הששוע מרוב אהבה, ושירתו על הלילה המאחד את האהבים הוא רמו לבקשתו שהיא תבוא לראותו הלילה. כשמגיע הלילה מתתפשט כחלא לגבר, וכשהיא מצוידת בחרב ורכובה על סוס היא מוגיעה אל זיד.

2.3 [זב] **אמר** המספר: **אמר** לה (לכחלא) זיד: **ימה** את מספרת ומה קרה לך בלילה האפל הזה? לא חוליד אותך אלניו אלא עניין חשוב. השיבה לו: **יבאתי** אליך כי אני חושקת בך, האם אתה בי חושק? **י**אמר לה זיד: **י**האחבה של הנאתב מחויבתי. **אמרה** לו: **י**אני רוצה שתבקש את ידי מאבי בשמחה, ואם יסרב נבוא במגע עם חוד החרב, ואין לך מנוס (מלבקש את ידי). **אמר** לה זיד: **י**דעי שאני עני, ואין לי רכוש ולא ממון ולא נאקה ולא גמל ואבד מלך גדול, הוא ידרוש ממני מותר רבי, והחל לדקלם **שיר**:

2.4 [ב8] **אמר** המספר: **אחר** כד הנסיכה כחלא רכבה על סוסה מדי(?) וחזרה, ולא נודע (לאיש), מלכד לשפחה, מה עשתה. **כאשר** עלה הבוקר וזרחה השמש על הגבעות ועל העמקים, נפיש זיד עם אבני ענאן והשתעשע אתו שעה במשך הזים ואמר: **י**הוי אבי חבא אותי לילי אירוסין עם כחלא, והשיב לו אבני: **י**אל תזכיר זאת לעולם, אתה עני עלוב, משבט ה **עמלק** (האביוניס), ואתה מבקש את בנות המלכים? **י**ודקלם לו אבני **שיר**:

2.5 **אמר** המספר: **זיד** אמר: **י**הוי אבי, עזוב את הדברים הללו, אם לא תבקש את ידה למעני, אערוד את ההתקפה, אשלוף את החרב, אצא ממרוחך, ושלום! **אמר** לו אבני: **י**אני יודע שהיא בת דודך ולא תהיה ראוי אלא לה, והיא

2.3 [ז7] **קאל** אל ראוי אן זייד קאל להא מא אכבארכי ונא אלדי נא **בכי** פי האדא אל ליייל אל בהיס מא סייורי אליינא אלא אמרו **עצים** פקאלת לחו **זייתך** ראונה פיד פהל את פיינא⁸⁸ **ראבנו** פקאל להא זייד חוב מן יותב ואבנו פקאלת לחו ארייד תלטובנו מן אבי **באנעראח** ואן אבא אתצלינא בחד אל צפאח וליס עניך **בראח** פקאל להא זייד אעלמי אני פקיר אל חאל וליס לי מלך ולא מאל ולא נאקה ולא בעיר **ואבוכי** מלך כבד ויוטלוב מני מחר כתייר ואנשד **יקול שער**

2.4 [ב8] **קאל** אל ראוי תום אן אל אמירה כחלא רכבת גוואדהא: **ותא:** תואני? והגעת ולם יעלם גייר אל גארלייא פי מא פעליה פלמא אצבח אל צבאה וטלעת אל שמש עלא אל רואבי ואל בטאח אנתמע זייד בואלדיי עינאן ואנשרח מעתו סאעא מן אל נהאר פקאל יא אבתאה אכטוב לי אל כחלא פקאלת לחו ואלדחו לא תדכור דאלך אצלך אנת פקיר חקיר **זעלך**⁹⁰ ותוטלוב בנאת אל מלך ואנשד לחו ואלדחו **יקול שער**

2.5 [ב8] **קאל** אל ראוי אן זייד קאל יא אבתי דע עניך האדה אל כללם ואן לם תכטובהא לי ואלא אקמת אל גאר-כא וורדת אל חסאם ואכרוג מן טאעתך ואל סלאם פקאל לחו ואלדחו אנה אערף אנהא אבנת עמדך ולא תעלה אלא להא

לא תהיה ראויה אלא לך, בעוד זיד ואביו (בכך), נכנס אליהם אבי כחלא והקדים אותם בשלים, עמדו לשם כבוד, וברכותו לשלים כבבו. ואמר ענאן: ילא תביאך [טראן] אלינו אלא דבר מה, הוי אחי ופגולה ייסורי'. אמר (טראן): יבאחי אלקי כדי לחתן את בנד עם בתני'; והשבי: יחוי אחי, אתה יודע, אין לנו לא הון ולא פרוטה⁹³ ולא סוסים ולא גמלים, ואינו יודעים מה ישביע את רצונך במורה בתך; גמל לך אלוהים עושר על גבורתך'. ואמר: יחוי אחי אל תשא דאגה ולא צער; אני מכיר את המצב, אם תבוא אלי מחר בנוכחות הפרשים והגברים ותעריך לך אירוסין בפני ראשי העדים, אני אידיע אותך ב(מורה) הדרוש, אם תחתום על שטר ההתקשרות בנוכחות חבדוויים, אני אחתן (את דרישת) מוחר הזהב עליה; נפרד ממנו בכך, בעוד זיד, מרוב אהבה אויב (כלומר: נעשה מבובלבל). כאשר קם בבוקר, האיר כוכב⁹⁴ (של זיד) ונצא, הגיעו זיד וענאן (לכנית כחלא), (ענאן) ביקש את ידה של כחלא מאביה בין השבטים והבדוויים, ושמוח בכך העלית והחמון. יידע (טראן) את אמה של כחלא, גליא, בדבר, התגבר בה הכאה ואמרה: יזה לא יהיה מכול וכול. אפילו אם ישקו אותי בכוס חכליה, לא אחתן אותה אלא לכן אחי ציגים, מלך תימן ומישל ערי זביד ועדן. אחר כך נאנחה ואמרה: ילא אחחד מן הצער והצינון. קראה לעבד שלה, ראשד, וכתבה מכתב ושלחה אותו לכן אחיה ציגים,

ולא תצלת היא אלא לך פיינימא זייד ואבורה אתקדם⁹¹ עלייהומא אבי כחלא וברא להומא באל סלאם פקאמא להו אגלאן וחייהו באל אכראם פקאל עינאן מא ואבד עליינא [91] אליינא אלא חאגה יא אזי וכאשף כורבתי קאל אתייתך אלכטוב אבנד לאבנתי פקאל יא אזי תעלם אונא לא נמלך לא מאלן ולא בואלן ולא לילאן ולא גמאלן ולא נעלם מא ירצץ פי מוחר בתוך זואך אללה ליינד יא אזי עלא מרוותך פקאל יא אזי לא תחמל המון ולא נמו פאני אערף אל חאל ואיזא כונת פי גזן ואתייתני בחוצרת אל פורסאן ואל רגאל וכטבתהא עלא רוס⁹² אלישהאד אנה אבליך אל מוראד ואידא עקדת אל עקד בחוצרת אל ערב ואנה אקום ענד במהרהא מן אל דרע ותפ-א-קאה עלא דאלך וזייד מן אל מחבה האלך פלמא אצבח אל צבאח ואצא כוכבוהו וליאח גא זייד ועינאן וכטב אל כחלא מן אביהא ביין אל קבאיל ואל עורבאן פפרח בדאלך אל כזאח ואל עאם פכל נולא אום כחלא אל כלאם פזאד בהא אל אללאם וקאלת לא כאן האדא אבדא ולו סוקית כאס אל רדא ומא אגוזוהא אלא לאבן אזי דינאם מלך אל ימן ונאחכ בלאד זביד ועדן תום אנה תנהדת וקאלת אנה לס אזל פי הם וגם וחדעת בעבדן להא יוסמא ראשד וכתבת כתאבן ואורסתתו יאלא אבן אכיהא ציגים פארס שונאע [91] זייל ען אל מכרוב אל ציגים יקול שיער

פרש אמיז [פנ] המסיר מן המודוּכד את קיפּוּתו, בעוד
(העבד) מודקלם שׂיר.

26. העבד של נגילא יוצא עם המכתב. בדרכו הוא פוגש פרש
והוא שואל אותו לאן מועדות פניו. הוא מסביר שהוא
בדרכו לציגים, הפרש מסיר את רעלתו, ומתנגלים פניה של
כחלא. כחלא ידעה שפעולת העבד הזה תזיק לזיד ועל כן
היא הורגת אותו וחוזרת לביתה. אמה מבחינה בסימני
הדם ושולחת שוב פעם מכתב לציגים, והוא יוצא לדרך
כדי להילחם בזיד. בינתיים, זיד מנסה להשיג סוס אצל
טוּחן אך הסוסים של זה אינם כשירים דיים. בעודו שם,
מגיע אליו פרש רעל פנים ומציע לו את סוסו. מתמלה כי
הפרש הוא כחלא, והיא מעודדת אותו ומחדירה בו רוח
קרב. זיד הורג עשרים פרשים הנמצאים במקום. חייליו
של אבן-פשארה, בן המקום, נחלקים בין החומכים בזיד
לחומכים בציגים. תומכי זיד מביסים את יריביהם
שהתכוונו לדרוג את זיד. המלך ציגים מגיע ומוצא כי
חייליו התפזרו משום שחששו לבוא במגע עם זיד. אבן-
פשארה מדרבן את ציגים לדרוג את זיד. זיד וציגים
נלחמים זה בזה במאבק קשה ובסופו הורג זיד את ציגים.
המלכה נגילא, אמה של כחלא, שוקעת בצער עמוק
ומתכוונת לעזוב לארץ אביה נחמלך חארת'. היא
מסבירה לבעלה שהיא מתכוונת לרשת שם את כתר בן

אחרי, ציינים, מפני שעגאן הרג את אביה (המלך האדמי), ובנו, זיד, הרג את בן אחיה. נגילא עוובת עם פמלייתה אל ארץ תימן, טראד מתענע אליה ונוסע אחריה, אך היא מתנה את חזרתה אליו בהריונת עגאן אחיו. בשנתו, חולם טראד כי אש שורפת את כותנתו ואת המרעה שלו, הוא שורתת ים של דם וקוטע את ידו במרנו. טראד מתעורר משרד מחלומו וקורא לשיחי' זקן כדי שיפתור לו את חלומו. השיחי' אומר שהאש היא סימן למלחמה, שתיית הדם היא סימן לכך שטראד יאכל את רכוש היתומים, וקטיעת היד מסמנת שהוא יהרוג את אחיו. בזמן שטראד בוכה בגלל הפתרון הזה, נכנסת אליו נגילא ומשדלת אותו להרוג את אחיו עגאן. טראד שולח תמורה ושל שכריי חרב) והיא הורגת את עגאן בערמה, בעודו ישן. טראד מצטער על מעשיו. אחרי שקיבל טראד את אחיו, הוא חולם חלום על חווא רואה את אחיו לבוש בבגדים ירוקים,⁹⁵ וחוא אומר לו: 'אתה אחראי למותי, היה אחראי על בני זיד ודע כי חלומי של אבני שתהרוג אותי, נכון הוא'. באותו לילה חלמה אמו של זיד חלום וראתה בו את ביתה נשרף ואת תמורה נבחר לשיניים. בעודה חושבת על חלומה והנה היא רואה עורב המשמיע שלוש צרחות ומניף את כנפיו פעמים. האם קוראת לזיד ומספרת לו על החלום ועל העורב. בניתיים סוסו של האב נראה ללא רוכב עליו. זיד יוצא עם הסוס אל גיא אלקטא

(=סוג של ציפור). שם הוא מוצא את אביו מת. זיד לוקח את גופתו. בדרך הוא פגוש את טראד עם אנשייו, וטראד מתבקש את זיד ואומר לו שלא להפך את ברית אביו עמאן. טראד גם מרגיע את זיד ואומר לו כי יש לו (לטראד) מספיק ממון והוא יהיה לו לאב. הדבריים מספרים לזיד שטראד הרוג את אביו. השחייים של השבט הולכים אל טראד ונוערים בו על מעשיו, ומבקשים ממנו להשיא את בתו לזיד, ובתמורה זיד יוותר על נקמת הדים. טראד משיב שעדיין נישואי בתו הוא לשיקולה של אשתו, נגילא, ויש להתיעץ איתה. הם מאיימים עליו שאם לא יענה לבקשתם, יקחו ממנו את רכתו ויסיעו בדי זיד נגדו. לבסוף מוסר טראד לזיד את דרישת המורה עבור בתו. לראד מספר לאשתו נגילא על כך, והיא נמלכת בתערה לחרוג גם את אמו של זיד. היא הולכת אליה, מחכה שאורחיה יסיימו את ביקור הנחותים שלהם ומכה אותה בפמיון. זיד מוצא את גופתה של אמו, הוא שוקע בצער ובגוון ומחליט לעזוב את מקום מושבו. זקני השבט מעודדים אותו ומאייצים בו להתגבר על יגונו וללכת אל טראד ולבקש להתחתן עם כרלא. זיד יוצא לדרך, פגוש בדרך פרש רעיל פנים, ומתפתח קרב בין השניים, ובסופו מתגלה כי זוהי כרלא. היא אומרת לו שראתה לעסות אותו ולחתרשם מנבורתו. היא מסייפה שהיא מעוניינת לעזור לו להשיג את המורה. הוא חושש מכך שהעודים

גורפו אותו על שאינו מסוגל להשיג את המורה לבדו וכחלא חוזרת לביתה. לאחר מכן זיד מבחין באישה מבוגרת ולצדה שתי בנות יפות, והן כולן קשורות בשערן ליעץ. זיד שואל כיצד הניעו כולן למצב הזה, והאישה שמה אם אלקמקאם, מספרת לו שמשפחתה הייתה בדרכה לקיים את מצוות העלייה לרגל. בדרכס תקפו אותם בני שבט בני חדיפה הוהחדים, בזוג אותם, אסרו את בנה וקשרו אותו אל העץ הזה. אם אלקמקאם מבקשת מויד לסייע לה לשחרר את בנה, אלקמקאם, ומספרת לו שתלמה כי הוא המושע שלהן. זיד משחרר את אלקמקאם מויד השבט הוהחדי הכופר ולוקח מהם שלל רב. כמו כן משחררים, הוא ואנשי אם אלקמקאם, אותה ואת בנותיה מן העץ.

27. [114] **אמר** המספר: וכאשר הגיעו (זיד ואם אלקמקאם) לארצם ולקרוביהם, כל מי שביד את אלקמקאם, ציווה עליו שיבדד לשלום את זיד. אחר כך הביאו את זיד למקום טוב בבבד והעניקו לו מלא חסדים. כאשר נודע לאנשים מה שקרה לאלקמקאם והעזרה שהניש לו זיד, החלו להעניק לו (לזיד) מתנות יקרות ערך ומתנות מיוחדות. אחר כך הביאה אם אלקמקאם לזיד עכס שהיה סמל ההפרדה והאזהרה ורוע האורועים (כלומר: סימן לכך שמתרחש אירוע שלילי). (זיד) חזר מהם בשמחה ובאשר ולא דע מה נגזר עליו. בעתו חולד וחה

27. [114] **קאל** אל ראוי פלמא אקבלו עלא בלאדהים ואחבאבהים צאר כול מן סלם עלא אל קמקאם יאמורוהו באן יסלם עלא זייד תום אנולו זייד אחסו מנול באכבאם ואנעמו עלייהי גאייית אל אננאם פלמא בלג אל נאס מא וקע לל קמקאם ונוצרת זייד להו געלו יהאדוה באל תוחף ואל הדאייא ואל צ'ורף⁶ פמן בעד וצל⁺ >רע< לזייד אוס מא קמקאם כללאל כאן סבב אל תפרוק ואל נמאל וסו אל אחואל פרנע מן ענדוהים באל פרח ואל סרוך ומה יעלם מא עלייהי מן אל מקדור⁷ ולם יזל סאייירו חתא אילא ואדי כ'צר >לח פ' < נ'ר פיהי אנהאר דאפקא ושגאר באתקא

הופיע לפניו מראה ובו נהרות נשפכים, עצים שופעים וציפורים מדברות. בעודו בכד, והנה קרב אליו פרש ואמר גמלים, נאקות, רכוש, עבדים וגברים, וערבב את הרכוש ברכוש, אחר כך התקדם (הפרש) לקראת זיד ואמר: 'פרש, התערבב רכוש ברכוש ואם לא תעניק לי אתה לאת רכושך', אני אעניק לך את רכושיי. אמר (זיד): 'הכרל מתנה ממני אילך, הודה לו (לזיד) דקלם שיר.

28. [15b] אמר המוספר של הסיפור הנפלא הזה והעניין המרגש המזור, שהם המשיכו בכד. ואולם מה שהיה מעניין האמירה כחלא הוא שהיא ישנה שינה ערבה ביותר ולפתע ראתה בחלומה שלוש נשים לבושות בלבוש ירוק,⁹⁸ ריחו (ריח) נוחח, מעלתן נראית לעין ויופין מרהיב והבחינה שיש עליון עליון. כשהיא מפיחדת, חרדת, אמרה: 'מה לי (בניתי), אני רואה את עצמי במצב שפל, האם (נכון הוא שאני) לי עם תבנות האל גורל? אמרו לה תבנות המכובדות, תבנות יראות השמים [15a] והצנועות: 'את כחלא? אמרה: 'כן, אמרו לה: 'אם תתאסלמי תינצלי מן האש והחרפה והיה לך אתנו גורל בגן עדן ותינצלי מן האש, והטיפו לה להצטרף (לאסלאם). אמרה: 'מה הוא האסלאם? אמרו לה: 'אמרי – אין אל מלבד אללה, ואמרה אותו (את העדות), בירכה אותו לשלום, ואמרה לך: 'מי אתך? אמרי: 'אנחנו תנביאי.

ואטייאי נאחתקא פביינמא הוא כדאלך איד אקבע עליהוי פארס מעורו גמאל ונייאק נכסד ועבד והגאל פכלט אל מאל עלא אל + <מאל> תום תקדם לזייד וקאל יא פארס קד אכתלט אל מאל עלא אל מאל פאנת תתבני ואלא אנא אהבך פקאל חום ותבתן מני אלייך פשכרתו ואנשד יקול שער

28. [15b] קאל אל ראוי להאדא אל חדית אל עגיב ואל אמר אל מוסתר אל גריב אנהום לם יזאל סאייירין בדאלך ואמא מא כאן מן אמר אל אמירה כחלא פאנהא נאיימה פי אלז מנאם איד ראת פי מנאמה תלת נסוואן עליהום חולל לזר רואייחהו עאטרה ואנווארהום לאהרה ומחאסתהום באהרה ונצרת כאן עליהא צולמא והיא לאייפה מרעובה פקאלת מא לי ארא נפסי פי חאלתן דנוימא אמא לי מע האדל נסוואן נציב פקולן להא אל סתאת אל אשראף אחל אל תקוא ואל עפאף/ [15a] עפאף אנתי אל כחלא קאלת נעם פקאלו להא אסלמי תוסלמי מן אל נאר ואל עאר ויציר לכי מענא נעב פי אל גנא ותנקד' מן אל נאר ובשרוהא באל אתפאל קאלת ומא הוא אל אסלאם קאלו להא קולי לא אלאה אלא אללה פקאלתהו סלמת פקאלת להום מן אנתום קולנא נוחנא⁹⁷ אל בני פאפאקת מרעובה והיא תנשד תקול

היא התעוררה מפחדת כשהיא מדיקלמת

29. **שיר**: 'באה אל ההצלחה, הברכה והאושר

סרו מעל הצער, חינוך ותעצב;

נתשרתי בחיים ותנאה

ולבי אחרי הצרה התמלא שמחה'.

30. **אמר המספר**: כעס טראד וציווה על הבדווים להביא את

זיד ואת כחלא חיים או מתיים: **אמר המספר**: ובעוד זיד

באהלו, הנה הגיעה הידיעה: 'זודד קם לחרה'. קמו זיד

וכחלא ומי שלצד מארץ אלקמקאם ורכבו על הסוסים

המסומים, והחלה כחלא לדקלם לו (לזיד): 'לא אפרד

ממד לעולם'.

31. **שיר**: 'לא תראה אותי נפרדת ממך בשעת צערי,

בשום אופן לא איקרא כפזית טובה

בשום אופן לא אחזור מן הקרב, בחיי,

בשום אופן לא אנוס עד שתראני משה

בשום אופן לא אסתיר את האצילות נפשי, בן דודי,

בשום אופן אין החיים אחריך ארוכים

[16b] אני רוצה שישתווה יומי ליומך

ושבשים אופי לבי לא ייטה אל אחר

תחזיק מעמד בקרב בעמדה איתנה,

לא אסתפק באחר במקומך'.

29. **שיר** לקד גאני אל תוופיק ואל סעד ואל פרח

וקד זאל עני אל הם ואל גם ואל תרח

ובושרת באל עיש ובאל תנא

ופדרי מן בעד אל מלציק קד אנשרח

30. **קאל** אל ראוי פאעטא(ות)י⁹⁸ טראד ואמר אל ערב אן יאתו

בזייד וכחלא אסארה או קותלא **קאל** אל ראוי פביינמא

זייד פי מלצרבהי איד גא אל כבר אן עמד יריד קתלך פקאם

זייד ואל כחלא ומן מעוהו מן בלאד אל קמקאם ורכבו אל

לזייל אל מוסומא וגעלת אל כחלא תנשד ותקול להו לא

אפארקד אבדן

31. **שיר** לא תראני אפארקד ענד כרבי

לא ולא אסמי בנאכראת¹⁰⁰ אל גמילא

לא ולא ארגע ען אל קתאל בנפסי

לא ולא אוולי חתא תראני קתלא

לא ולא אלפי להמתך יא אבן עמי

לא ולא עמר בעד עומרך **פאלא** (טורלא)¹⁰¹

[16b] ואריד אן יומי ביומך יסתני

לא ולא קלבי + >אלא גירדך <+ >מילא¹⁰²

פאצבר פי אל קתאל צבר גמילא

לסתו ארצא סואך ענדי בדילא

32. זיד חולם גם הוא חלום, וכן הוא רואה את האמאם עלי, את פאטמה ואת חזיגיה; השליש אמרות לו שהגיעו כדי לבשר לו כי לכחלא שלום הוא חולם שהוא בתוך גן יפה ובגן אפיריונים מקושטים רבים. הוא מבקש אפיון אחד עבור כחלא, והוא מקבל, ומבקש עוד אחד, ושוב מקבל, ומבקש עוד אחד. אמר לו שכל האפיריונים האלה ניתנים לכחלא בשל אמונתה באסלאם. נאמר לו כי הן כולן יינתן לו אם יתאסלם. הוא שואל לפשר האסלאם, האמאם עלי אומר לו שהאסלאם הוא היישרהאדה"י (העדות). זיד מתאסלם ומתעורר מחלומו. בבוקר הוא מספר לכחלא על חלומו, והיא מביעה את שביעות רצונה מהתאסלמותו ומספרת לו שגם היא התאסלמה. הם ממשויכים בדרך ופוגשים שני גברים עם הילה, ולבסוף מתברר שזוהו האמאם עלי. הם מספרים לו על התאסלמותם בתלומם, הוא מביע את שביעות רצונו ומסביר להם על מצוות הצדקה והעלייה לרגל. זיד וכחלא מגיעים אל שבטם ומספרים על דתם. הם מעבירים לדת האסלאם שבטים אחדים ונלחמים נאלה המסורבים לקבל עליהם את האסלאם. זיד וכחלא מתפללים וכשרם מסיימים ועלים על סוסיהם נשבר העשב של כחלא. כחלא פוקדת על אביה להתאסלם, הוא מתרגז, והיא לוקחת את החרב וחורגת אותו. זיד וכחלא חולכים לעיר מדינה, ושם נודע להם שהנביא נפטר באותו היום. באותה

עַת הַיָּהּ בְּמִדְוָיִת מִכֶּשֶׁף יִהְיֶה זֵיבָא, אִשְׁר בְּכַל פֶּעַם
שִׁשְׁמֵעַ עַל טַעֲרָה יִפְרָה, הַיָּהּ חֹמְסֵף אוֹתָהּ.

33. [20א] **אמור** המספר: וסיפורו לו (לצברא) על כחלא ועל אביה, ועל מה שקרה לזיד בגללה ועל שבירת העכס שלה; (ואמרו): זיד יבוא אלך כדי שתתקן לה אותו (את העכס): חשק הכלב (צברא) באהבתה וציווה על השדים שיבנו לו שוק צורפים בדרכו של זיד ושיפן בו קבוצת שדים, והוא (השוק) שקר, כזב, ודרכי (?), כמו שעשו המכשפים של פרעה למשה בן עמראן. העכס היה עם זיד, עבר (זיד) אותו (עם העכס) על פניהם ושאל אותם זיד: ימה זה המקום הזה? ואמרו לו שזהו שוק צורפים. פנה זיד אל צברא הנוצרי המכשף ונתן לו את העכס ולא ידע מה הוחבא לו בסתר, ופלוני ידקלים:

34. **שיר**: יִשָּׂא בִסְבֻלָנוּת כֹּל צַרָה וְעָמוּד יִצְבֵּב;

דַּע כִּי הָאָדָם אִינוֹ חַי לְנֶפֶשׁ

חַאֲיִן רוּחָהּ שֶׁהַפְּעִימִים רַבִּים

וְאִם נִתְנִסֵּית בְּאִסּוֹן עָמוּד בְּנִיסִין

וּבִטָּח בְּאַלְלָהִים וְהִשְׁתַּחֲרַת מִתְּבַלֵּי הַעוֹלָם הַזֶּה;

35. **אמור** המספר של הסיפור המופלא הזה והעניין המרעף

הנפלא: [20ב] שְׁתַּנְצָרִי הַתַּחֲלִיל לְכַבֵּד אֶת זִיד וּקְרָא לוֹ

33. [20א] **קאל** אל ראוי פאעלעמוה בכחלא ובאביהא ובמא וקע

לזייד מן אַלְלָהָ וְכִסֵּר חוֹלָהָ וְאֵן זִיד יֵאֲתִי אֲלֵיִךְ תַּעֲלַחְתוּ לָהּ פִּתְחָא מִפְּתָחַהּ פִּתְחָא אֵל גֵּאן אֵן יִבְנוּ לָהּ צִאנָה עֵלָא טָרִיק זִיד וְאִקָּאָם פִּתְחָא גִּמְאָעָא מִן אֵל גֵּאן וְהוּא זֹר וּבֹהֲתָאָן וְטָרָאִיקִין כּוֹנְעָאָן(?)¹⁰³ כְּמֵא פִּעֻלַת סַחֲרַת פִּרְעוֹן לְמוֹסֵי אֲבֹן עֵמְרָאָן וְכָאן אֵל חֲמַל מַעָא זִיד פִּמְר בְּרֵי עֲלֵיִיהֶם פִּסְאֵלְהוּם זִיד מֵא יִכוּן הָאֲדָא אֵל מְכָאן פִּאכְבְּרוֹ(הוּ) אֲנַחַא צִאנָה פִּתְקִידִם זִיד אֵילָא צִבְרָא אֵל נַעֲרָאִי אֵל סַחֲרֵי וְאַסְלַמְתוּ אֵל כְּלַלְאֵל וְלִם יַעֲלִם מֵא מִן כּוֹבֵי לָהּ פִּי אֲלֵגִיִּב וְאֵל קֵאִיִּיל יִקְרוּל

34. **שער** אצבר לכול מוציבה ותגלד

וְאֵעֲלֵם בָּאָן אֵל מְרָאָ גֵּר מוֹפְלֵד

אֲמַא תִּרְחָ אֵן (אֵל) מַצְאִיִּיב גִּמְעָה

וְתִרְחָ אֵל מוֹנִיָּא לֵל עֵבָאֲד בְּמַרְצֵד

וְאִידֵא כּוֹלִית בְּכַפְכָּה פִּאצְבֹּר לָהּ

וְתוֹוֹכֵל עֵלָא אֲלָלָה וְתַגְרֵד

35. **קאל** אל ראוי להאדא אל חדיית אל עֵגִיבֵּ וְאֵל אֲמֵר אֵל

מוֹטֹרֵב אֵל גֵּרִיב אֵן אֵל [20ב] נַעֲרָאִי צִאֵר יִכְרֵם זִידֵי

בשמו וזיד התפלא על כך ונדרהם ואמר: 'מי אמר לך את שמיי? (השגב הנוצרי): 'שמעתי (ואת) מאביך עמנו ומדודך טראד כשהיו באים אלי לעינייהם; כאשר ראיתי אותך שמתחי לראותי'. אחר כך אמר הנוצרי: 'את זה עשיתי למלך בשם אדשיר, לאשתי, אחות כסרא, בת אלקמקאם'. הסכימו זה עם זה על עבודתו (של צברא). אמר (המספר): 'סמך עליי זיד והסתלק מאצלו ודקלם שיר'.

36. צברא שם את העכס לצווארו וכותב עליו ארבעה קמעות. זיד חוזר לקחת את העכס וצברא מסרב לקבל ממנו את שכר טרחתו. בעוד כחלא יושבת בביתה, מופיעה שדה גדולה ואומרת לה שהיא בת הזוג שלה מעולם השדים, ומודיעה לה כי צברא כתב קמעות על העכס שלה וכישיף אותה. כשיזד חוזר, כחלא מסבירה לו כי העכס מכושיף זיד מתעקש שהיא תענוד אותו, כחלא עומדת אותו, ולפתע מתחילה לרחף באוויר. השדים של צברא תוטפים אותה וטסים אותה לארמונו של צברא. בניתיים בת הזוג של כחלא מעולם השדים נגלית אל זיד, וזיד מבקש ממנה לחדדו אל הארמונו של צברא כדי לחלץ ממנו את ארוכתו. השדה אומרת לו כי עליו להגיע אל סעאד, אחותו של צברא שהתאסלמה, והיא תעזור לו. זיד מגיע אל ארמונה של סעאד ומבקש ממנה עזרה.

37. אמור המספר של הסיפור הפופלא והעניין המרגש [24].

ויסמיהי באסמהי ווייד יתעגב מן דאלך ובהת וקאל מן אכלברד באסמי מן אבוד עינאו ועמד טראד כאנו יאתוני פי חוואיגהום פלמא ראייתך אנשרחת לרואייתך תום קאל אל נצראני האדא אצטענתהו למלך אסמו אזדשיר לגוזותהי אולת כסרא בנת אל קמקאם תום תראצא הוא וויאה עלא שוגלחי קאל פרתק בהי זייד ואנצרך מן ענדו והוא ינעד ויקול שער

← 36

37. קאל אל ראוּי להאדא אל חדית אל עגיב־ ואל אמור אל [24].

תנפלא: כאשר סיים את זביון אמרה לו (שעאז): 'הוי ילדי, הוי זיד, לולא חורתי בתשובה וחתאטלמתי לא הייתי מצילה לך את בת דודתי, אבל, ילדי, בינד לבניה [25א] (מרחק של) שבעים שנה לנוסעים במאמץ, ויצר המקולל לפניך סכנות אשר מי שמביט בתן חופך למת. הסכנה הראשונה היא סכנה של אש, אשר מסבבה עקרבים שחורים עבי עור המלביש אש באמצעות חרבות¹⁰⁵ מבוזל, וְיָצַר לִפְנֵיךְ שֶׁבַע חַיִּים: שני ימים (הם) נחרות גדולים מעופרת מומסת, שני ימים מכספית, שני ימים מנחושת והשביעי, ים של מים הומים עם גלים גועים ועקרבים כמו פרדים ונחשים כמו דקלים גבוהים, וכל סכנה יותר קשה מן האחרת; חזור, הוי זיד, זה עדיף לך! אמר לה זיד: 'לא אחזור, הנחתי לי למות מרוב אהבה לכחלא': אמרה לו: 'איך לך מנוס מכך?': אמר: 'כי': אמרה לו: 'הוי זיד, אין ביכולתי לעשות אלא לחרות על חרב משרו משמות האל יתעלה, וכאשר תגיע לסכנה, ותעזור בה, תכה בחרב והסכנה תתבטל'. אמר לה זיד: 'עשי כן, הוי בעלת ברתי, לך החסינות (לעשות כן)'. הוא נתן לה את החרב והיא חרתה עליה את השמות וסימנים, ואחר כך דקלמה שיר.

38.

שעאז מצווה על השד שלי, קנאזע, ללוות את זיד בדוד
הארוכה ומרובת החלאת והקסמים המצפה לו אל
אדמוני של צבא. היא גם מזוהירה אותו מפני כמה מן

מותר אל גריכ פלמא פרג מן כלאמהי קאלת לוח יא ולדי יא זייד לולא אני תובתי ואטלמתי לא כונת פלייט ללצת לך אבנת עמד ולא כן יא ולדי אין ביינך וביינחה/סבעיק/ [25א] סבעין סנא לל מוחאליך באל גז וקיד צנע אל מלעון קודאמד מן אל מוחאליך מן נצר אלייחה צאר האלק פאוול אל מוחאליך מוחלך אל נאר ועלייחה עקארב סוד תולאן אל אל יחרכון אל נאר במצאמע¹⁰⁶ מן חודיד וצנע קודאמד סבע בחור בחריין רוצאץ דאייב ובחריין מן זייבק ובחריין מן נחאס ואל סאבע בחר מא עגאג מתלאתס באל אמואל ועקארב כאל בגאל ואפאעי שבה אל נליל אל טואל וכול מוחלך אצעב מן אל אכר ארוגע יא זייד הוא לייך לך קאל לוח זייד לם ארוגע ודעיני אמות פי חוב כחלא קאלת לוח ולא בוד לך קאל נעם קאלת לוח יא זייד אנא מא אקדר אפעל מעך גייר אני אנקוש עלא סייף שי מן אסמא אללה תנאי, פאזיא וקעת עלא מוחלך וקפת עלייה אצרוב באל סייף פאנחו יבטל ענד קאל לוח זייד אפעלי יא מולאתי יא ברא לכי תום אנהו אעטאהא אל סייף פנקשת עלייחי יא אסמא ואשאר¹⁰⁷ > את בער דאלך תנעד ותקול שער

← 38.

הכינופים. זיד מתחיל בדרכו ונתקל בסכנות מפניעות
ונמיראת שיש בהם מן הכינוף. בעזרת הוראתו של
קמאזע להניף את חרב קדימה, הוא מצליח לעבור בשלום
סכנות רבות מכינופיו של צבדא: סכנה שבמהלכה דמות
כדמותה של כחלא מנסה להטעתו ולקרוא לו אליה,
סכנת האש, סכנת המחשים, סכנת הצופרים וסכנת ים
המספית. בכל סכנה קול קורא לזיד לחזור על עקבותיו פן
ייהרג, אך זיד ממשיך במחישות הלילה.

39. ייחרג, אך זיד מנסיך זיד בדרך, הנה ראה ים מנהושת
מומסת

40. [2א] לפניו בדרכו ים מנהושת מומסת ונעדרה מן האמיר
זיד הבניה. ראה האמיר זיד בים הזה אונייה מנהושת
המדהימה את המבט, והיא נסעת בין הגלים הגדולים
האלה. נעמד האמיר זיד מההליכה ונהיה חיוור ומבולבל
בעיניו, ואחר שעה הורה, ובסבל נפשו הצטער. אחר כד
עלה בדעתו שיר ודקלם והתחיל לומר את בתי השיר
האלה:

41. שיר: 'אני אומר דמעות על הלחיים נגרות
לבי באש והקרביים נקיעות לגורים
מהרהר על כניסתי לשיבעה ימים
ולא עברתי אלא אחד מהם, מכספתי

39. ¹⁰⁶[117] ¹⁰⁶يُنِيَا الْأَمِيرَ زَيْدٌ فِي الطَّرِيقِ أَنْ يَرَى مِنْ الْخَطِّسِ الْمُنَابِ.

40. ¹⁰⁷[2א] בין ידיתי פי טריקיתי בחרין מן אל נוחאס אל
מודאב פגאב מן אל אמיר זיד אל צואב וקד ראה אל אמיר
זיד פי דאלק אל בחר מרכיב מן אל נוחאס תידהיש אל
אבצאר והיא סאיקרה בין תילק אל אמואג אל כובאר
מקיף אל אמיר זיד ען איל מסיר וקד צאר באהיתאן
מותחיראן פי >או<מוויה ובעד סאעה זמאנייה יתפכר
ו>ב<זאענא נפסיהי יתחסד ובעד דאלק >כ<טר אל שער
באלחיה פאנשד ונעל יקול האדחיה אל אבייאת

41. שירי אקול דמע אל עין פי איל כדדין ידפקו
וקלבי בגאר ואלחשא יתמוקו
מופקיר פי כולזי לסבעתי אבחורין
ומא גוזותו מנהא גיר ואחיד זייפקו

מי יתן וידעתני מה ישועתי ואיך

אמצא¹¹⁴ עד היבשה אונייה

ביקשתי ממך, הוי אלוהים, בגדולת מרוחמי

נבא הדרך הנכונה, אשר בכפו החול מדבר(?)

היה לי לעוזר, אדוני, בשעת בדידותי

שהרי אני בים הזה כמעט טבעתי

לא חדלת להיות נאמן, אדיב, רחום

ואתה, מכל יתתי תברואים, החנון ביתר

השתדלתי, הוי אלוהי, שישועת אחובני

תקל עלי בכל דבר מעכב

ואנצל מים התחושת (ואגיע) אל (ים) מלבדו

ואתענג בזמן האתכלכל

ואזכה בכחלא לפני מותי ונהיה ביחד

וצברא היחדדי כמו חמור יעה

אחרוג אותו באמצעות החרב ואזכה בגורל¹¹⁵;

לפי, למענו, בשל אהבה פועם

אם לא אראה אותה לפני מותי וניפגע

אקונו כמו שמקוננת היונה עם הסוּגָר

הוי ריבון, עוזר לי ושחרר את יגוני,

חודת לבנא דובר האמת ותמהמקי.

פיא ליית שערי מא אל נואתי¹⁰⁸, וכיף לי

באן לי מנחום¹⁰⁹ אילא [2] אל בר זורקו

סאלתן > יא >¹¹⁰ רב בינאח אל מוצטפה

> נב-י אל הודא פי כפיחי איל רמלו ניטיון

תכוו לי מויענאן סיירי ענד וחדתי

פאני פי ז'י אל בחר קד כדחתו אגרוך

פמא זילתא: ובי בראן לטיפאן ראחמאן

ו> א-י נכא בי מין סאיר אל כלק אשפיו

תשפעתו > יא רבי בגאחי חביבנא

תיחויין עלליה¹¹¹ כול אמרין מויעווקו

ואללי מן בחר אל נוחאס > גייריחי <

ואבקא תנייאן פי אל זמאן ואורזקו

> וואחצא >¹¹² בכחלא קבל מותי ונגת'ימיע

וצברה > איל < יהודי כאל חימאר. נהאקו

ואקתולחו באל סיין וואחצא ב> מנ > יית¹¹³

פקלבי אילייהא באל מחבתי ינפקו

ואין לס אוראה קבל מותי ונלתיקי

אנרוו כמא נאח אל המאם אל מוטווקו

פיא רב סאיעדני ופריג' כורב(תי)

בפעליל עיין צאדיקו ומוצדיקו

42. אמור המספר : [3] סיים האמיר זיד בן ענאן, חולה

42. קאל אל ראוי /פלמא/ [3] פרג אל אמיר זיד אבן ענאן

האהבה של הזמן, את שירי, קונן על עצמו ובכה, נאמן וסבל; אחר כך התחנן בפני אלהים ישתבח ויתעלה, המלך הגדול, שיקל עליו בכל דבר קשה, (הר"י) הוא על כל דבר כל יכול. אמר המספר: ובעוד זיד, הגיבור, אמיץ הלב ואציל הנפש, במצב הזה, והנה המושיע קנאזי, חשד, צועק לעברו ואומר: 'הוי הנסיד זיד, הרי אתה, לו רצית, ניצלת מן המרהאות והסכנות האלה והלכת אל משפחת בקרוב, ועזבת מאחוריד את המצב הקשה הזה; אכן פֶּאוּרוֹ גדול עליד ובכל מורא יש מי שמפחד'. אחר כך המושיע קנאזי, חשד, השיב לנסיד זיד באמצעות משקל שירתו ואמר את בתי השיר האלה.

43. זיד וקנאזי ממשכינים בדרכם עד שהם מגיעים לים מפת, והוא גועש, וזיד נבחל ממנו מאד. מתוכו קורא לעברו קול המפציר בו לחזור למקום מושבו:

44. [ב1] יהוור לביתך, הוי מרומה,
 כבר פגעו בד אסונות ורעות
 אני מייצץ לך, אם תסכים לעצתי הנאמנה,
 לא תשליך את נפשך לסכנה כשאתה רצוי
 בניך ובין הכלב צבא קשיים
 וסקנות וקשיים וימים
 ועקרובים, כמו ארבה, רבים,
 בגלל השישוף של צבא הכלב המזימה

מותיים אל זמאן מן נצאמיהי טאח עלא נפסיהי ונבא ואן ואשתבא תום תצוה אלא אלכ >ס< ובחאנהו ותעאלא איל מליך אל כבין יתוין עלייה כול אמורין עסיר אינה עלא כול שייצין קדיך קאל איל ראוי פביינמא אל אמיר זיד איל בטל אל הימאם עלא תילך אל חאלה ואידא הוא נאל עון קנאזי אל גיני יצח עלייהי ויקול להוא ואללה יא אמיר זיד איך ל<> שייט איסתרת מן האדיה>> אל אהואל ואל מהאליק ורחת אלא אהלך מן קריב ותרכת עך האזא אל אמר אל צעיב פא<ן> האזא אל חאל שרחתו עליק טויל ופי כ<ו>ל >ח<ול מוהלל תום אין אלעון קנאזי>>ע אל גיני אגאב אל אמיר זיד עלא עורוץ שערייהי ויקול האדחי אל >+<אביאאת שער<

← 43.

44. [ב1] שער אירגע ליאהלך אייחא אל מנורתי
 פלקד אתתכא נואיבין ושורווי
 איני נחתוכא אין קבלת נציחתי
 לא תלקי נפסך לל הלאך כסירי
 ביינכא ובין אל כלב צברה שידתין
 ומאהאלך ושראידאין ובוחורתי
 ועקראג'י(בן) שבה אל נראד כתיחתי
 מן סחר צבא אל כלב ואל חדבתי

וסכנותי, מלבד העקורבים לפניך,
 שאין להעלות על הדעת, שיהיה ביכולתך ללכת בתי
 ואם תעבור את הסכנות האלה, תפגוש
 גיבורים מכושפים, והם הרבה
 ואבנים אשר מופיעים בתוכן אנשים
 תבט בעיני על כתובתן החקוקה, הרשומה
 ראה כתובת החקוקה בשורות בתור אזחרתי,
 למד לקח ומצא עד תום את הנורל
 ותראה בארמון חשמודל האחר
 וכתובות שיש בהן עבודך שורותי.
 45. זיד מפחד מסכנת ים רפת, מזעיק את קנאטע, וזה מסביר
 כי צברא הוא שמתעתע בו ומפחדו. זיד מכה בחרב
 ימינה ושמאלה, אחררה וקדימה, והסכנה טלמת. השניים
 חולפים על ים מברזל, ים החול ובו גלים כמו הרים
 ואוניות, וים המים המלוחים, גדול יותר מן הנלוים, ונליו
 גועשים. מתוך הסכנות האלה קורא קול לזיד לחזור על
 עקבותיו. זיד מזעיק את קנאטע ובעזרת חרב נחלץ מן
 הסכנה. זיד ממשיך לחצות את המדבריות והגיאיות עד
 שהוא מגיע לגיא שבו סוגרות עליו סבל הכווננים חרות
 כמו עקורבים וחיות כמו פרדים. בעזרת חרב מצליח זיד
 לסלק את הסכנה וממשיך בדרך. לפתע הוא רואה איש
 גדול מאבן ועל ידו אנשים נוספים מאבן. על צווארו של
 האיש לוח מזהב אדום ובו כתוב: 'אני המלך עייב אבן

ומהאלכן גיר איל עקאריב קבלהא
 חיהאת מינחא אן תטיק תסיר
 ואין גוזתא מין תילך אל מהאלילך תלתיקי
 אבטאל מסחורין והיא כתייר
 וחינארט אשכאצין פיהא קד בדת
 אינצור בעיניך + >קשרה איל מסטורי
 נצור לינקשין פי איל סטורי מואעין
 ותישוף פי קצר <> אל שמודל עיברתאן
 וכיאתבתין פיהא איליכא סטורי

הציב, אחד מפלגי תימן, כישיף אותי המקולל צברא, חטף את בתי ואחרתי ואשתי וכלא אותך בארמוני; אני באתי עם צבאי לחלצים, והוא הפך את כולנו לפסלי אבן. זיד בוכה אך ממשך בדרכו. הוא מתקדם ומגיע לביא מלא דובים, כלבים, חזירים, אריות, קופים, נחשים ועקרבים. זיד מתבלבל, אך מתעשת ומכה בחרבו ימינה ושמאלה, אחורה וקדימה והסכנה חולפת. זיד מתקדם ולפתע נתקל בביא מלא פילים ענקיים. הוא מתנלא אימה, מתבלבל ובוכה. זיד מבקש מקנאיזע לא לעזוב אותו עד שיתגבר על פחדיו שמא יאכלו אותו הפילים. זיד מכה בחרבו ימינה ושמאלה, אחורה וקדימה והסכנה חולפת ממנו. זיד מתקדם בדרכו ומגיע לים האש, וכמו בפעמים הקודמות, בעזרת החרב האש עלמת מדרכו. הוא ממשך ורואה מלך יושב, חצי אבן, חצי בשר ודם, ואשיו יושבים מסביבו, גם הם חצים אבן וחצים בשר ודם. זיד מתפלא למראה הזה ומוצה על צווארו של המלך לוח מזהב ובו כתוב: 'דע, המגיע למקום הזה, שאני המלך הישם אבן דאן, שרדייתח לי בת-דוד יפה, שמע עליה המקולל צברא היחודי, כישיף אותה וחטף אותה לארמוני. אני יצאתי עם צבאי אליה והפך אותנו של הכתוב, ראה את מצבם של רבין את המשמעות של הכתוב, ראה את מצבם של הניבירים האלה והחל לבנות. לאחר מכן מצא זיד באותו מקום לוח משיש ובו כתוב: 'הזי המגיע למקום הזה, שמע

לצעתי, חוזר מדודך אם אתה רוצה להציל את חיילי. זיד
 המשך בדרכו במדבריות ובגיאיות, ופעדו רועה את
 נאקתי, הניע למקום שבו צאבת ועצום. זיד תבתיך כי כל
 הפרשים הם שדים הרקובים על שדים בצורת סוסים.
 השדים שואלים אותו מי הוא, זיד מזדהה, ומספר שהוא
 הולך בעקבות אהובתי, כחלא. השדים מורים לו לחזור
 על עקבותי, אך זיד משיב כי לא יחזור גם אם ישלם
 בחייו. זיד מכה בחרבו ימינה ושמאלה, אחורה וקדימה,
 והשדים תעלמים מדרכו.

46. [נצא] אמור המספר של הסיפור המופלא הזה והעניין
 המרגש הנפלא: אחרי הדברים האלה החל זיד לחצות את
 המדבריות והשממות, המישורים והמקומות המרריים,
 עד אשר הגיע לעמק ושמע בו קול צעקות ומכות וצווחות
 וצרחות של מישרה מתבלבל¹¹⁸ בתוך העמק,
 ושמע דובר אומר: 'חזור, ובעניין הזה אל תחשוף; זאת
 ארץ השדים ומלכם שביב אבן [נצב] סרחאן'. כאשר שמע
 זיד את הדברים האלה, הסתובב אליו ושקף את החרב.
 כשראו השדים את החרב, שתקו אחרי צעקותיהם
 ונסוגו¹¹⁹ ממנו ימינה ושמאלה. הוא המשיך ללכת עד
 אשר עמד לפני המלך, כשהחב בידו שלופה. כאשר ראה
 המלך את השם האדיר¹²⁰ חרות על חרבו של זיד, פל
 ארצה כשהוא משתחוות לו, וזיד החל לדקלם:
 47. שירי: שלום הסובל, החושק, המתאכזב

46. [נצא] קאל אל ראוי להאדא אל חדית אל עג'ב ואל אמר אל
 מו(ו)טוב אל גריב אן זייד בעד האדא אל כלאם סאר יקטע
 אל ברארי ואל קפאר ואל סהול ואל אועאר אילא אא אתא
 אילא ואדי סמע פהי חס סרחאת ווקעאת וזקעאת
 וצאג'ת <א>ת ינדהי אל אנשאן מנהא וסמע קאלו(ו) יקול
 ארגע ובהאדא אל אמר <ל>א¹¹⁶ תטמע האדחי ארץ אל
 גאן ומלכחום ש' <ב>יב אבן [נצב] סרחאן פלמא סמע זייד
 האדא אל כלאם אלפתת אילייה ואשרה אל חסאם פלמא
 ראו אל גאן אל סייף סכנו בעד עייאטהום ותרתו ענתי ימין
 ושמאל פלא זאל¹¹⁷ סאירי אילא אן אקבל עלא אל מלך
 ואל סייף פי די זייד מסליל פלמא ראה אל מלך אילא אל
 אסם אל אעצם אל מנקוש עלא סייף זייד כר סאג'ו
 אילייתי ואנשא זייד יקול
 47. שער סלאם אל מוענא אל מ<ש>וק אל לאיבו

שלוש מן האותב עד טירוף
 עטרת המלכים, אכן סרחאן שבוב
 שמוע את סיפור מצבי, (חוא) סיפור מופלא
 גדלתי יתום ללא אב לי, ואני אצל דודי כזר
 חשבתי שהוא יסכים לאיחודי עם כחלא בקרוב
 הרג את אבני, אחר כך את האם,
 גברה אהבתי לכחלא ובכי מר (ו)
 חייבו אותי במוחר רב ואמרו:
 'התייצב עם הרכוש ושלים, תביא אותי
 הלכתי לקצות הארץ והפאתי את הנאקות,
 והרכוש יימסר, זאת אמת ולא כזב
 הגעתי למשכנותי, וכחלא עמי,
 וחשבתי כי חיי עם כחלא יהיו טובים.
 הרגתי את דודי והלכתי למסכה
 השארתי את הרכוש מאחורי נבעת החול
 עובתי אותו (את הרכוש) והלכתי למוצטפא¹²⁴
 וכחלא בוכה בדמעות ניגרותי.

כתיא¹²¹ <ג> אל מלוד אבן; וסנאן; סרחאן שבוב
 סלאם מן אל עאשק אל מוסתהאם
 פלכד שרח חאלי חדייתו עול<יבו>
 תרביית יתימן בלא אבן לי ואנא ענד עמי כאני גריבו
 וכונת) אחסבתו באנו רצ לי זמעי שמולי בכחלא קריובו
 קתל ואלדי ובעודי אל ואלדא
 וקד זאד שווקי בכחלא ונחויבו
 וקד אלזמוני במחרן זורין וקאלי
 אחצור באל אמואל ואסדד תגזבו
 קצידתו אל אפאק¹²² ונבתו אל נייאק
 ואל אמואל תוסאק חקון לא כדיבו
 פליית אל דיאר וכחלא מעי
 וקולת אן; עיניני; עישי¹²³ בכחלא יטיבו
 קתלת אילא עמי וצרתו אילא מכתן
 וכלפת אל אמואל כלף אל כתבו
 פודעתהא וצרתו לל מוצטפא
 וכחלא תבכי בדמען <ס> ביבו

48. [32] הוא (השד) לקח את זיד וחלך אתו עד אשר שם
 אותו לפני המלך אלקמקאם. שמע זיד צעקות, צרחות,
 זעקות, ריעידות וצרחות מיועזעות. החשיך מעליו העמק
 עד שיזי לא ידע להבחין בין הלילה ליום וראה אבן
 הנורקת מן האוויר. נדהם מכך זיד ואחזו הדמיון. שלף

48. [32] פאלך זייד וסאר בהי אילא אן חטתו ביין יזי אל
 מלך אל קמקאם פסמע זייד זעקאת ועייטאת וצייאחתי(ו)
 ורגעאתי; והפאת וצרכאת מויעז<ע> ואצלם עלליתי אל
 ואדי חתא מא בקא זייד יערף אל לילי מן אל נהאר וראא
 חואררא מן אל נו תרמי פתעגב זייד מן דאלך ואכדחו אל

את החרב והתקדים אל המלך ורחל לדקלים :

49. שירי: יהוי בורא הרוח, המשובב את סיבוביה

אם תרצה תלכיה בדרך תנעה ואם תרצה תלכיה

בדרך המנוחה

הוי בורא תבוינות, הויה מוכן ומזומן למעני

נעשיתי כזה שאינו רואה שמש,

נעשיתי כזה שאינו רואה שמש,

נעשיתי כזה שאינו רואה שמש,

נעשיתי כזה שאינו רואה שמש,

נעשיתי כזה שאינו רואה שמש,

50. אמר המספר של הסיפור המופלא הזה והעניין המרגש

תפלא: הביט המלך ריאיח ואמר לו: 'חזור אל אדונך!'

אחר כך קרא לשד מן השדים שלי, הקרוי עוגיל, ואמר

לו: 'קח את זיד, לך אתו ושים אותו לפני המלך המופקד

על הסכנה של ההרסים'. נשא השד את זיד, טס אתו

באוויר והבקיע אתו את האטמוספירה עד אשר השמיע לו

את שבע מלאכי המוות¹³⁰ במסלולי קימורי הרקיעים.

אחר כך תמניד טוס במהירות עד אשר שם אתו לפני

המלך. כאשר עמד זיד מול המלך, שמע צרחות, זעקות,

ורם פאשר אל חסאם ותקדם אילא ענד אל מלך וגעל
יקול

49. שירי אייא כאלק אל ריח יא זמונגי; מוגרי¹²⁶ מאאריהא

אן שית תללהא אן שית תחדיהא¹²⁷ אן

יא כאלק אל כלק כון עדתי ומוצטברי

עלא פצוץ חגארה מן גו ירמחה

אצחת לא נוטור¹²⁸ שמסן

ולא קמון ולא סמא ולא ארצן אסיר פיהא

מן אגל כחלא עדמת אל צבר

ויא חזני פכס ברארי אצחהא ואמסיהא

50. קאל אל ראי להאדא אל חדית אל עגיב ואל אמר אל

מוטרב אל גריב פנר אל מלך ריאיח וקאל לחו ארגע אילא

מולאך¹²⁹ תום זעק זעקא עלא עפרית ענדחו יוקאל לחו

עוגיל וקאל לחו לזד זייד וסיר בהי וחוטחו קודאם אל מלך

אל מווכל במלך אל נפאל פאחתמל אל עפרית זייד וטאר

בהי פי אל הווא ואלתרכק בהי פי אל גו אילא אן אסטעחו

תסביח אל אמלאך פי מגארי קובב אל אפלאך תום תואצע

[232] בהי מוסריען אילא אן וצעחו קודאם אל מלך פלמא

תמתל זייד ביין די אל מלך שמע צלחאת וזעקאת וצלחאת

צווחות וזעזועים מכל הצדדים; כל זה היה כישוף. ראה זיד לפני המלך שני הרים הנישאים מן האדמה ונוגעים בקצות העננים; הסתובבו החרים סביב זיד כמו שמסתובבת הטבעת סביב האצבע והצמיד סביב פרק היד, או החושך סביב האור ונהר הנליס סביב הארץ. התפלל זיד מִכֹּד ושלף את החרב והניף אותה. נעלם מעיניו (המראה הזה) התקדם אל המלך וחקלם: 51. שׁוּרִי: 'התארכה מחלתי עם התחתותי, ודמעתי מרוב אהבה זולגת וואיד רמאותי ומה היא תחבולתי';¹³²

ותחתקה תבלגתי ואיון לי כוח סבל צברא הנוצרי הניח להרים האלה שילכו ויבואו, כמו הורים¹³³

פקשתי ממד בוראי – עזור לי! איני מוצא מלבדך מי שיענה לבקשתי.

52. **אמר** המספר של הסיפור המופלא הזה והעניין המרגש תפלא: פִּיּוֹן המלך המופקד על החרים את מבטו אל זיד ואמר: 'לֹד אל אדוני!'; הלך המלך אל דרכו וצעק לשד אשר אצלו, הנקרא נמיאב, ואמר (המלך) לו: 'קח את זיד ורבה אותו אל [צנא] המלך הכל-יכול המופקד על סכנת הצופורים!¹³⁴ חטף (השד) אותו וטס אתו עד אשר שם אותו לפני המלך הכל-יכול המופקד על הסכנה של

ורפאת מן כול אל נחמת וכול דאלך כאן סחר פנֶגֶר זייד קודאם אל מלך גבליין קוד קאמא מן אל תוראב ותעלקו באכנאם אל סחאב דאר אל גבלן עלא זייד כמא ידור אל לאתם באל אצבע ואל סואר באל מעעם או אל סואד באל ביאָ' או אל ניל באל בלאד פתעגב זייד מן דאלך ואשר אל חסאם ללווח בהי פגאב ענהו ותקדם אילא אל מלך ואשאר יקול 51. שׁוּרִי לַקֹּד זֹאד סוֹקְמוֹי מַע אַתְתַּחַתְא(לִי)

ודמעני מן אל וגד סאלי וריף אחתיאלי ומה חילתי ופברא אל נצראני תרדך די¹³¹ אל גבאל תסיר ותמשגי שבה אל גבאלי סאלתך יא לאלקי עיניי ולא אגד גיירדך ניגב לי סואלי

52. **קאל** אל ראוי להאדא אל חדית אל עגִיבֶּ ואל אמר אל מוטרב אל גריב פתטלע אל מלך אל מורכל באל גבאל אילא זייד וקאל אמנִי אילא מולאד פמצא אל מאילד אילא חאל סבילתי פועק בעפירית ענדוהו ויקאל לכו נמאב וקאל לכו יא חאדא לכו זייד ודייה אילא ענד /אל מלך/ [צנא] אל מלך >אל מו<טיק אל >מווכ<ל במחלק אל זקאזיק פלטפוח וטאר בהי אילא אן וצערו קודאם אל מלך אל מוטיק אל

תעופות. ראה זיד לפני המלך עופות מלוא הארץ.¹³⁵ אחוז תפוח, שלף את חרבו, חניף אותה והסכנה חדלה. התקדם אל המלך והחל לדקלם:

שיד: 'ותלכתי לבדי ואזין לי מלוותי,

ולא ידיד אותי ולא חבר לי

האש כבר כילתה את לבי

אוני חלש ואיני יכול לשאת עת

אני מבקש מזה אשר גזר על הפרדה

שיסלק את העופות מן הדרך הזאת.

54. אמר המספר של הסיפור המופלא הזה והעניין המרגש

תפלא: הביט המלך הכל-יכול בזיד ובשד ואמר: 'חברים,

חזור (י) אל אדוניך!', והמושיך בדרךנו. צעק המלך לשד

הנקרא שדאד ואמר לו: 'הבא את זיד אל המלך המופקד

על ים הכספית; לקח אותו (השד) וטס אותו עד אשר שם

אותו לפני המלך. הביט זיד בים הכספית אשר כיסה את

הארץ לאורכה ולרוחבה והוא גועש. חניף זיד את החרב

וחדלה (הסכנה), והחל לדקלם:

שיד: 'אני [נצנצ] המאתה האותה אחבה עז

ולבי מרוב אחבה נשרף, דמעותי כשטף העננה

מווכל במהלך אל זקאוֹיִק פראא זייד אל זקאוֹיִק קודאם
אל מלך מלון אל ארץ פאכדוֹו אל וחס פאשהר סיפחו
ולווו בהי פבטל כול אל מהלך ותקדם אילא ענד אל מלך
וגעל יקוֹל

53. שעו קד אמסית וחדו ולא לי רפיק

ולא אניס ענדי ולא לי צדיק

ואל נאר קד אחרקת מוהגתי

ואסאסיק¹³⁶ צעוף ונאנא מא אסיק

סאלתו אלדי קד חכס באל פוראק

יזיח אל זקאוֹיִק מן די אל טריק

54. קאל אל ראוי להאדא אל חדית אל עגִיבִי ואל אמר אל

מוטרב אל גריִי פתטלע אל מלך אל מוטיק לזייד ולל

עפרית וקאל יא סחאב ארנע למול'¹³⁷ פמנא אילא חאל

סבלתו וזעק אל מלך אילא עפרית יוקאל לתו שדאד וקאל

לחו ודי זייד אילא מִשִׁי ענד אל מלך אל מווכל עלא אל בחר

אל זייבק פאכדוֹו וטאר בהי אילא אן חטהו קודאם אל

מלך פננר זייד אילא בחר אל זייבק וקד סד אל ארץ באל

טול ואל ערץ והוא יתלאטם באל 'ארייחא; אמוגא פלוח

זייד באל סייוֹ פבטל וגעל יקוֹל

55. שעו אנא אל [נצנצ] נאשק אל מווסתהאם

ופואדי מן אל וגד יחתרק אנא דמועי כפיץ אל נאם

ועניי כנשים דרכות זורמות בשפע
השאריר אותי האל עם מה שגור, מי שנתנסה באהבה
לא ידאגי.

ועיניי כאל גות מותדפק
כלאני אל אילא(ת) במא קד קצא ומן ברלי כל הווא
ליס יוקלק

56. **אמר** המספר של הסיפור המופלא הזה והעניין המרגש הפלא: כאשר ייסיי זיד את דברן, הביטו בו המלך והשד אשר בא אותו ואמר לו (המלך): יחזור אל אדונך; הסתובב המלך אל עבדו, השד, הנקרא המן, ואמר: 'המן, קח את זיד אל המלך האדום הממונה על הארמון של צברא הנוצרי ושים אותו לפניו!'. חטף אותו (השד) וטס אותו עד אשר שם אותו בארמון. ראה (זיד) על הארמון נוצות מזהב אדום בחלונות,¹³⁷ (ז) הנוצות; מעל הארמון והשדים מסתובבים, למטה ולמעלה. התפלא זיד ואחוז הפחד. שלף את חרבו והניף אותה והתקדם אל המלך האדום והתחיל ללקום:

57. **שייר:** יאני, זלני דמועתי בשפע כשטף חעננה,

ויש לי עפעף חעומד על המשמור כל הזמן

ואיד הונאתי ומח הוא תכסיס

בכלל כחלא נטש אותי החיזיון

אם אתה אינד יודע מי אני -

אני זיד האוהב המאוהב.

58. **אמר** המספר: [א34] הביט המלך האדום בזיד ובשד ואמר

56. **קאל** אל ראוי להאדא אל חדית אל עניב ואל אמר אל מוטרב אל גריב פלמא פרג זייד מן כלאמחי נצר איליחי אל מלך ואל עפרית אליד לא מעוה וקאל לחו ארגע אילא מולאד ואלתפת אל מלך אילא עבדתי עפרית יוסמא האמאן וקאל יא האמאן ודי זייד אילא ענד אל מלך אל אחמר אל מווכל בקצר צברא אל נצראני וחטוהו קודאמחו פאכטטתו וטאר כחי חתא ונעהו פי אל קצר פנצר עלא אל קצר רייאש מן אל דרפ אל אחמר ברייאחאת? כדיר? אל רייאש מן פיק אל קצר ואל גאן תודור [פיק אל קצר] מן אספל ומן פיק פתענב זייד ואכדוהו אל רחם פאשרה אל חסאם ולווח כחי ותקדם אילא אל מלך אל אחמר ונעל יקול

57. **שעיר** אנא פאציית דמועי כפיץ אל גמאם

ולי נפן סהראן בטול אל זמאן¹³⁸

וכיך אחתייאלי ומא חילתי

מן אגל כחלא גפאני אל גמאם

¹³⁹

ואן כונת מא תעלם מן חואנא

פאנא זייד אל נעאשק אל מוסתהאב: מוסתהאם
58. **קאל** אל ראוי /פתטלע/ [א34] פתטלע אל מלך אל אחמר

לך: 'המן, חזור אל אדוני'; חזר (חמן) וזעק (המלך) לשר עצום ממדים הנקרא שמהרש, ואמר לו: 'הבא את בשר אל מלך המלכים והעמד אותו מולך'; הביט זיד בשד ונכנס בו הפחד והחשד ממנו. חטף אותו (השד) וטס אותו עד אשר העמיד אותו לפני המלך הגדול: ומצא (זיד) לפניו את שומרי חטף שלו ואת סגניו וקצניו ממלכתו אשר מלאו את הארץ. חשש זיד והשתלטה עליו הדאגה כאשר ראה את הצרות האלה, והנה קורא ואומר לו: 'הבט, זיד, בחרב אשר עללה השמותי'; עברה דעתו של זיד ולא ידע מה לומר ולא מה לעשות בשל עצמתם של העניינים שראת. שלף את החרב והניף אותה. לא ראה דבר ממה שראה קודם והתחיל לחצות את המדבריות והשממות, המישורים והמקומות ההרריים עד הלילה וסוף היום. בעוד זיד הולך והנה הוא רואה צבא גדול, גדל מן הראשון, והוא של בני אדם אשר כישף צבא, הנוצרי המקולל, והפכו [334] לאבני צור. והנה מלכס יושב וסגנו, והוויזר שלי, ולפניו שומרי חטף שלי, והוא בארמון העשוי לבני¹⁴⁰ כסף ולבני זהב ועל הלבנים השרופות כתובים בתי השר האלה:

59. **שיר:** יהוי מי שמוניע למוקום הזוה, תתעכב מעט

לפני שתשיאר חלל על פני האדמה
אני הדובר ממרשק¹⁴² באמת

אילא זייד וזילא אל עפרית וקאל ליה יא האמאן ארגע
אילא מולאך פרגע וזעק אילא >עפרית< עזים אל כלקא
ויקאל ליה שמהורש וקאל ליה ודי האדא אילא מלך אל
מלךך ואוונקפתו קודאמה פנצר זייד אילא אל עפרית
פאלדו מנהו אל כוף ואל פזע פאלכתפתו וטאר בהי אילא
אן אוונקפתו קודאם אל מלךך אל כביר פוונד קודאמהו
חואבה ונובאנו וארכאן מומלכתהי מליו אל אוץ פלאף
זייד ואכדוהו אל רחם למא >ראם< האדהי אל מפאניב
ואידא בקאיייל יקול ליה אנרב יא זייד באל סייף אלדי
פיהי אל אסמא פאנבל זייד ולא בקא >יערף< לא מא
יקול ולא מא יפעל לעולם מא ראה מן אל חואייג פאשרה
אל חסאם ולוח בהי פלם ראה שאן ממא כאן יראהו
וטאר יקטע אל ברארי ואל קפאר ואל סחול ואל אונאר
אלא אליל ואטראף אל נהאר פביינמא זייד סאיר ואידא
חוו קד נצר אילא גיש עזים אעצם מן אל אוול והומו מן
בני אדם וקד סחרהום צבא אל נוראני אל מלעון ונאר
[334] חוארא מן אל >צואן< ואידא במלכתום גאטס
ובלאיבתו⁺ >זוירו וקודאמהו חואבנהו והוא פי
+>אל-קצר טובא; מן פצא טובא מן דתב ועלא אל טובא
מכתוב האדהי אל אביאית

59. **שיר:** אייא מן אתא די אל מכאן תמהל קלילן

קבל אן תובקא פיק אל תוראב גזילא
פאנא אל רייאן מן מרכוס חקן

בנית את הפירמידות בנייה יסודית
למדתי את כל העבודות באמת.

לא יוכל עליו (על צברא) גרוד
תעניק לי האל, במחלף החיים, בת
אשר עטרף אותה האל בזיפי שופע
הייתה ישנה עם עכס מוזה

והוא, מן הסוס שלצד¹⁴³ נטה נטיית.
אחר-כך אמרה: "יאני רוצה צורף מנוסה"¹⁴⁴
שיתקן אותי לנו (ויעשה אותי) חזק¹⁴⁵ וכבד".
הביאו אותי למכשף, מקולל, מוצאן
מהנוצרים ועליו תועבה".

60. **אמרי** המספר: כאשר ראה זיד את הדברים האלה נפרד מן
העולם ואמר: "אין לי ישועה!" נאש מעצמו ונוכח לדעת
שהוא חולך אל הקבר, והנה איש צועד ואומר: 'הוי זיד,
הכה בחרב אשר עמך'; משך את החרב והניף אותה והנה
הסכנות האלה חולו מלחתיקים והתפזרו ימינה
ושמאלה. החל לחצות את המדבריות והשממות,
המשיורים [נצא] והמקומות ההרריים ולא חדל מכך.
ימים ולילות ומים עד אשר הגיע אל גן צברא הנוצרי.
אחיו הלילה כשהוא עייף. נכנס לגן וישן, השבח למי
שאני ישן, באו אליי המלך וחילוי הממונים על חגן
והארמון. ציונה עליהם (צברא על החיילים) שיחטפו אותו

קד בנית אל אהראם בנאו תקילא
תעלמת כול אל אעמאל חקן

לייס יקדר עלייהי פעילא
ורוקי אל אילאה פי אל דחר בנתן
כאנת :נאיומאן :נאיומאן בכללאל עסלן
והוא מן :וכנכהא :נגיבהא¹⁴¹ לקד מאל מילא
תום קאלת ארד צאייג יכון כבירן
פלצעגהו לנא רזיין תקילא
פאתוני בסחרון ולעין מאכדן
פי אל נעארא פעליה רדילא

60. **קאל** אל ראוי פלמא ראה זייד האדהי אלאחואל דע אל
דונייא וקאל מא בקא לי ללאך וקד אייס מן נפסחי ואיקן
בחולל רמסחי ואיך בשלפן יתמשא ויקול יא זייד אצרב
באל סייף אלדי מעד פגזב אל סייף ולוח בהי ואיך תלך
אל מהאלך קד זאלת ותפרקת ימינך ושמאלך וצאר יקטע
אל ברארי ואל קפאר ואל סהול ואל 'אוועאר' [נצא] אועאר
ולא זאל בדאלך איינאמן ולייאלי ולייאלי ואייאם אילא
אן וצל אילא בושתאן צברא אל נעראני וקד כאן אדרכו
אל לייל והוא תעבאן פדל אילא אל בושתאן ונאם
סבחא<ג> מן לא ינאם פאתאחו אל מלך וגוהדו אל
מווכלך באל בושתאן ואל קצר פאמורחום אן יכטפוה

וישימו אותו לפניו. כאשר התעורר זיד, ותנה הם רוצים לחתיזו ולבלוע אותו. כאשר נוכח זיד בכד שלף את החרב. קרא המלך לוויזיר שלו שמהורג¹⁴⁸ ואמר: יטוס עם זיד ושים אותו על העץ אשר בתוך הארמון! היה זיד חזק מן הנוצרי, אם רצה ירד ואם רצה ישב. כאשר שמע זיד את הדברים האלה שמת שמהורג גדולה וחלפו ממנו הצער, הסדדה, הקושי והעמל.¹⁴⁹ הביט זיד וראה את הנוצרי בתפארת עצומה, יושב על כסא מזהב אדום, מעוטר בפנינים ובאבני חן, ומולו כד מאבן ברקת ירוקה ובו כוסות מאבני חן וכיסא המלוכה עשוי שנהב, ולימינו של הנוצרי במה אשר עליה חמיישים נערות בתולות. וכיסא המלוכה (קשור) עם טבעות¹⁵⁰ מזהב [צנב] אדום ולו (לכיסא) אוהלים מלכותיים ממשוי צהוב, והם (האוהלים) קשורים לכיסא המלכות של המקולל (צברא) והוא שותה יין מעל חמיישים הבנות הבתולות. במרכז הארמון ברכה משיש, שאותו (את השיש) עשה מכל הצבעים. ולו (לצברא) גם ארבעים ותשע בנות מבנות המלכים המכובדים, (ופרו) כמו ירחים. הביט זיד ימינה ושמאלה ולא ראה את כחלא בניחן, ותנה צברא הנוצרי אומר למשרתים: 'הביאו לי את כחלא משבט כנאנה'.¹⁵¹ מיד חציבו אותה לפניו. ראה אותה זיד מוכה מכה קשה ומכאבה, וזלג דמה מן המכה החזקה. כאשר ניצבה לפניו אמר לה המקולל: 'הצטרפי לדי',¹⁵² כדי שתהיי לי יקרה

ויחוטות קודאמתו פלמא אפקא זייד עלא נפסהי פאידיא חוס ירידו יקטעוהו ובתלעוהו פלמא תחקק זייד דאלך אשהו אל חסאם פעק אל מלך עלא זייריהו שמהורג וקאל טיר בזייד וחוטו עלא אל סגורא¹⁴⁶ אלדי פי וצט אל קצר פי בקא זייד מוחם עלא אל נצראני פאן שא ינול ואן שא יקעוד פלמא שמע זייד האדא אל כלאם פרח פרחו עצימן וזאל ענהו אל הם ואל תעב ואל שדא ואל נעב פנצ' זייד וראה אל נצראני פי עו עוצים גאלס עלא כורסי מן אל דתה אל אחמר מוכלל באל דור ואל גוהר וביין ידייהי באטיינא מן אל זמורוד אל אמצ' פיהא אקדאח מן אל גואחר ואל סריר מן אנייאב אל פל ועלא ימין אל נצראני מורחבה על-ליהא למסין בנת עדרא ואל סריר בכבר מן אל דתה [צנב] אל אחמר' לה סוראדקאח מן אל חריר אל >אצפר< והום מרבוטין פי סריר אל מלעון והוא ישרב אל שראב עלא אל כמסין בנת עדרא ופי וצט אל קצר בחרא מן אל רחאם צנעוהו מן גומע אל אלו>ואן< וענדהו איזא>א< [>תסנעו<] תסנעו וארבעין בנת מן באת אל מלך אל כונאד כאנהום אל אקמאר פנצ' זייד ימינן ושמאלן פלם ירא אל כחלא בייניהום ואידי בצברא אל נצראני יקול לל כודאם אתניי >בכחלא< אל >כנאנא< ייא פ>פ< אל וקת ואל סנעא אחצרוחה בייין ידייהי פראאהא זייד מפרובא צרבן עצימן מולמן וקד סאל דמהא מן אל צרב אל שדיד פלמא חצרת בייין ידייהי קאל להא אל מלעון אדלולי פי דיני לתצרי

מאישון עיני, ואם לא, תמותי תחת עיניי ותיפודי מן האהובים. סרבה. דבר אחר באמצעות מכות וייסורים. הוא נזר עליה + (עונישים) אשר אין גרוע מהם, והיא לא הוסיפה (להתנהג) כלפי אלא בקשיחות ובעוז. אמר: כחלא, הלא תחזירי מדתך ותצטרפי לדתי ותעזבי את בן דוד ותחשקי בי? אמרה: 'מקולל, אנהו של האל ואנהו אלוי חוזרים, (עדיף) פעע [א36] בפש ולא פעע בדת, (ועדיף) פעע ברכוש ולא פעע בנינים. אין אויב אלא אויב הדתי. כאשר שמע המקולל מן הנסיכה כחלא את הדברים האלה הפך האור שבפניו לחושך והשתכר ללא יין. קם וקרא למשרתים, ביקש את שוט העינייים והכה את כחלא בידו. היא הייתה נעדרת בינה (כלומר: חסרת הכרה) זולג דמה מתוך הפגדים. כאשר התעוררה מהתעלפותה, החייפחה ונאנחה, אל זכר זיד התגעגעה, והחלה לדקלם:

61. **שעיר:** 'יהו זיד, בן חדוד, אני רואה את מצבי, מאין מני שאפכה אליי את תלונתי וכל פעם שנגע¹⁵⁴ בה השיט, נאנחה, הוי זיד, בן דוד, מהר והצל אותי, אשכולות הכליה תלויים עליי.

62. **אמר המספר:** כאשר סיימה את שירה השיב לה צבא

ענדי אעז מן נזר עיניי ואלא תמותי תחת אל עדאב ותפארקי אל אחבאב > ב>ת פקאל עליהא כל צרב ואל עקאב פנאקבהא אל + <עדאב> אלדי מא עלייהי מן מויד והיא לא תזדאד עלייהי אלא קסאוא ותשדיד פקאל יא כחלא מא תנלעי מן דינכי ותחכילי פי דיני ותכלי אבן עמכי ותחדייני פקאלת יא מלעונו) אנה לאלקה ואנה אילייהי ראגעו>ונו¹⁴⁷ מציבתן פי אל /נפס/ [א36] נפס ולא מציבתן >פי אל< דין ומציבתן פי אל מאל ולא מציבתן פי אל בנין ולא עדאוא אלא עדאות אל דין פלמא סמע אל מלעון מן אל אמירה כחלא האדא אל כלאם צאר אל ציאיא פי וגחאם צלאם וסכר בנייר מודאם >וקאם< וזעק פי אל לודאם וטלב צות אל עדאב וצרב כחלא בידחי פנאבת ען אל צואב וגוי דמרהא מן דאלל אל תייאב פלמא אמאקת מן גשורתהא תאורת ואנת ואילא דכר זייד חנת וגעלת תקול

61. **שעיר** אייני זייד יא אבן אל עם ארתי לחאלתי אמא אחודן אשכו אילייהי שבייתי אייני זייד מס אל צות מני מואצנו¹⁵³ וצארת אידא מא משהא אל שוט אונתי אייני זייד יא אבן אל עם עגל וגייתי עלייא ענאקיד אל מנאיא תדלתי

62. **קאל** אל ראו יא למה פגרת מן שערהא אנאבהא צבא

באומרו :

63. **שיר:** 'אני חפץ בכחלא, מארץ רחוקה באה אלי

באה אלי על אפה (ועל המתה) כשהיא מעליבה אותי

גורח בהרבים גבורים, הפכת(?)

את דתה לעניין של גאולת(?) דם ולא נמלטה.¹⁵⁸

תבטתי בצמרותי¹⁶⁰ כשקליה (אות),

[336] (כמו) אשכולות ענבים כשהם מתדלדלים,

אני מדמה את עיניי, בכל פעם ששמה עליהן כחל,

לפנסי נזירים אשר מן המניח משתלשלים

הניחתי את דברייך, אל תוסיפי וקצרי (בדבורך)

זייד בן דודך, ידו כבד ויתרח.

64. **אמר** המספר: כאשר שמע זייד מכחלא את הדברים

האלה, התעצמה בו התשוקה והאהבה, והאור בפניו הפך לחושך. זרק עצמו מצמרת העץ וניצב מול צברא הנוצרי.

כאשר ראה הנוצרי את זייד, הזיה לו קשה. הוא הכייר, תביט בו ואמר לו: 'לכאן, זייד! השיב לו: 'בסדר, הוי בעל

הנכלים וההתבוללה, באיתי לכלותך ולתת לארץ מנוחה ממך'. אמר (המספר): כאשר הביטה כחלא בזייד עבר

ממנה חששה ושכחה את אשר עבר עליה, חיבקה אותו והכילה אותו בחזה. מרוב שמחתו של זייד נפלה החרב מידו על הארץ. סימן הנוצרי כשהוא מדקלם:

יקול

63. **שער** תמנית כחלא מן בלאד בעידותן

אתתני עלא רוגם אנפאה: ותדלתי: במדלתי¹⁵⁵

סכנת גבאל שאמכפאת ואצבתח

עלא דינחא דמא ולם תתפלת¹⁵⁶

נלרתו דלאייקאה אידא מא תלפרת

[336] ענאקיד אענאבן אידא מא תדלתי

ושבחתו: ועייאתה: עיינתה¹⁵⁷ אידא מא תכחלת

מצאבית רוחבאען מן אלדייר דלתי

פכלי כלאמד לא תוירי ואקצרי

פאייד אבן עמוק ידוחו קד תכלתי¹⁵⁸

64. **קאל** + <אל> ראו! אן למא שמע זייד מן כחלא האדא אל

כלאם זאד בהי אל עשק ואלגראם וצאר אל: נור! נור פי וגוחי צלאם פרמא רווחתו מן אעלא אל שגרא וצאר ביין

ידי צברא אל נצראני פלמא ראה אל נצראני זייד צעב עלייה וערפרתו ונצר אלייחי וקאל לחו אילא חוון יא זייד

קאל לחו ועם יא צאחב אל מפר ואל כיד אנא זיית אחלכך ואריית אל אוץ מנך קאל פלמא נצרת כחלא אילא זייד

זאל ערמא חמחא ונסיית מא כאן בהא וענקתתו וצמתתו אילא צדררה פמון פרחת זייד סקט אל ידתי אילא

אל ארץ פאשאר אל נצראני יקול

65. **שיר**: 'השקוניי חיי בכוס, אשר שישעה את חלב,
והלכתי, כמו חיה, צמא בערבה

מִרְבֵּב כִּישׁוּפִי, רִמְאוֹתַי וּמְרֻמָּתַי
אִסַּפְתִּי אֶת מַלְכֵי הַשָּׂדִים, (הם) שְׁבָעִים, עַל חֶלֶק הָאָרֶץ¹⁶¹
הַשְּׂגִיתִי אֶת מַלְכֵי הַשָּׂדִים בַּמְזֻרַח וּבַמְעֻרָב
וּבְאַרְמוֹן הַמְּמַלְכֶתִי מַלְכֶתִּי עַל מַאוֹת עֵבְרִים.

66. **עברא חוטיף את הרחב, כולא את זיד ואת קנאזיע עש**
כתלא ומעזרזי כי הוא עומד לחרנם. פאסמה, בתו של
הנביא, המתגלה בחלום אל זיד וכחלא, מרניעה את
רוחם. זיד קורא לעזרת עלי ומדקלם שיר.

67. [38א] **אמר המספר**: כאשר סיים זיד את שירו אמר לו
(עברא): 'הוי זיד, קראו בשמעו לאל, אולי הוא מסתתר,
חרי איני מאכזב את מי שקורא לך. אמר (המספר):
וקראו (זיד וכחלא) לאל בקריאות אמוניות ובכוונות
טהורות, ואמר (זיד) בסוף קריאותי: 'הוי אלהי עלי,
הצל אותי באמצעות עלי!; האמאם היה עסוק באותה
העת בכיסי היתומים, והנה האמאם עלי, רצון האל עלי,
אומר: 'הנני לפקדוהו! הנה אני מניע אלך'. הוא שאל:
'הוי אמאם, מדוע אתה אומר את המילים האלה? השגיב:
(?) מן (?) בימים(?) האלה?': ואמר (זיד): 'הוי אלהי עלי,

65. **שיר** סקאני זמני כאסן פמזיקת אלכבדא
ואמסיית מתל אל וחש האייומון פי אל בידא
ומן עוצם סחרי תום ומכרי וכדעתי

חוורתו מלוד אל גאן שרקן ומגרבן
זמעתו מלוד אל גאן סבעין עלא מיידא
ופי אל קצר ומל: אל מלכי מליכת מיידא עבדא

← 66

67. [38א] **קאל** אל ראוי פלמא פרג זייד מן כלאמה קאל לחר
יא זייד אדעו בנא אילא אללה תנאי לעל או יסתגיב פאנהו
לא ניכב מן דעאה ק>א<ל פדעו אללה בדעואת צאלחאת
ונייאת נאלצלאת וקאל פי אלך דועא' <ת>חי יא רב עלי
גרנני בעלי וכאן אל אמאם עלי פי דאלך אל וקת מושתגל
בסוות אל אותאם ואזיא באל אמאם (על) רצי אללה
ענתו יקול לבניך בהידך הא אנא ואצל אלייך פקיל לחר יא
אמאם למא תכאטב בהאדא אל כלאם קאל אד(?) מן
אכועא(?) פי דיך אל לייאם(?)¹⁶² וקאל יא רב עלי גרנני
בעלי

הצלת אותי באמצעות עליי.

68. **אמר** המספר של הסיפור הזה: עלי התחיל להוציא את הדבורים¹⁶³ מכל עבר והחל לדקלם:

69. **שיר**: יבשם האמת, כבוד¹⁶⁴ אלמצטפא¹⁶⁵ ההאשמני, אלמוצטפא.

צברא נמצא בכללי
אין לי מנוס אלא שאחרוני ויפרע ממנו עונשו על עישק
את זייד.

אני נשבע בפענה, הפיית הקדוש, באלורוכן¹⁶⁶
ובמוזדלפה¹⁶⁷
באמינתת זמוזם,¹⁶⁸ המקום הקדוש, הווי אלהים, אני
נשבע בעמידה בערפה¹⁶⁹
באמינותת כבוד עובדי האל במרותה ובצפא¹⁷⁰

הווי אלהים, [נ38] הדבורים אשר תביא כמו חוילים,
והווי מספיק(?)
אל ארמון צברא ימרוח, צברא המקויל המתחבא

הצל את המאורח אשר את כחלא אורח בכל חוס לבו;
אל תאכזב. הווי אציל, את קריאת בן דודו
של אלמוצטפא.

70. **אמר** המספר: עוד לא סייים עלי את שירו ודקלומו ותנה הדבורים הנויע מכל עבר ומקום כמו מעגלים של עננים.

68. **קאל** אל ראוי להאדא אל חדיית אין עלי גזל אין ויטלוי יטלע
אל נחל מן כול גאנב ואנשא יקול

69. **שעיר** וחק זיין אל מוצטפא אל האשמני אל מוצטפא

צברא וקע פי אל תלפא
לא בוד מא אקתולחה ומנחה זייד אנצפא

באל כעבא באל ביית אל חרם באל רוכן **צחצח**
צאצא ואל מוזדלפא

בחק זמוזם ואל מקאם יא רב בוקסת ערפא
בחק זיין אל עאבדין באל מורתיין ואל צפא
בחק זיין אל עאבדין באל מורתיין ואל צפא

לקצו צברא יטרעו צברא אל לעין אל מולתפא
ואלכץ אל צב אלוי בחוב כחלא שגפא
ולא תלייב יא כרים דנעא אבן עם אל מוצטפא

70. **קאל** אל ראוי אין מא פרג עלי מן שערהי ואל נצאם אלא
ואל נחל אקבל מן כול גאנב ומכאן כקסאנע אל גמאם פקאל

אמר להם האמאם: ילכו אל ארמון המקוקל צברא!; הלך האמאם והלכו הדבורים לפניו ואחריו, וצברא שלח באותה שעה אחריו זיד כדי להמיתו ולצלוב אותו עם כחלא על הארמון, והנה הדבורים נכנסו אליו מכל עבר ופינתו. הוא סבל עינויים ומצוקה והחל לברוח מן הדבורים מימה ושמאלה וצעק וצרח צרחות (וקרא) לאנשים, סבל מכאובים רבים, ושינוע לעזרה. לא עזר לו איש, לכל מקום נכנסו הדבורים אחריו. נותר המקוקל עם הדבורים בעינויים קשים, (הדבורים) נכנסו דרך כל היציאות והכניסות(?)¹⁷⁵. אחר כך נכנס האמאם על לארמון עם חרבו והניף את אמתו ורצה לתפוס אותו (את צברא) מן הבטן התחתונה¹⁷⁶ ולמשלך אותו על הארץ. ואמר לו המקוקל: יהוי אמאם, הבגידה אינה סימן לכבוד, תן לי שהות עד שאוכל שלושה קמצוצים ואומר שלוש מילים. אמר לו האמאם: יאכול ואמור!; את החל המקוקל לומר שבעות והזמין [93א] את המשרתים. לא ציית לו איש מן השדים, ולא פג איש מן העוזרים כדי להשיב לו. התקדם האמאם עליו והשיט את דיו וחטף אותו והרים אותו, השלך אותו על הארץ וערבב את עצמותיו האחת בשנייה ומיחר להשליכו אל האש. הביא האמאם עליו את הכנות אשר היו בארמון ושאל אותו: יאיך היה מעבכם עם צברא? אמרו לו: יהוי אמאם, בכל פעם שביקש אחת מאתנו, ייעד לו אלוהים

לחוס אל אמאם סירו אילא קצר אל לעיו צברא פסאר אל ואומאם! אימאם וסאר אל נחל קודאמתו ולפתחו וכאן צברא פי דאלך אל וקת ארסל כלף זייד יריד חתפתו ויצלבוהו מע אל כחלא עלא אל קצר ואידא באל נחל קוד דכל עלליהי מן כול פגן עפיקו¹⁷¹ וקאסא אל עדאב ואלדיק וצאר הרבאן מן אל נחל ימינו ושמאלו ויערף ויצח באל ציאת ובאל רוגאל וקאצא אל עדאב אלואן ויסתגית פלא יגיתחו אחדו וכול מוכאו דכל פיהי⁺ >דכל< אל נחל עלליהי ובקא אל מלעון מע אל נחל פי אשד עדאב ודכל פי סאיירי מנאפדהי ומנאעמהי? תום אן אל אמאם עליו דכל אל קצר בסייפהי ומד סאעדוה וארואד) אן ימסכחו מן מראק בטנחו וילרב בהי אל ארץ פקאל להו אל מלעון יא אמאם אל גוד מא הוא סימת אל כראם אמהל עלליהי חתא אכול תלת לוקמאת⁺ >ואתכלם תלת כלמאת<¹⁷² פקאל להו אל אמאם כול⁺ >ותכלם<¹⁷³ פצאר אל מלעון יתכלם באל אקסאם ויעום/עלא/ [93א] עלא אל כודאם פלם יטיעוהו אחדו מן אל גאן ולאן יחתרף לאגאבתהי אחד מן אל איואן פתקדם אל אמאם עליו ומד ידחו ולטפתו ורפתו ורצב בהי אל ארץ פאל(ת)לי¹⁷⁴ עצמתו בעצוהו בעל ברורוחו אילא אל נאר ואתרו אל אמאם עליו אל בנאת אלוי כאנו פי אל קצר וסאלהום כיון כאן חאלכום מע צברא קאלו לו יא אמאם כאן כול מא אראד יוטלוב ואחדא מונא יקילי אללה להו שיטאנה עלא צפתהו ולם בלג אמל מן ואחדא

שטן כדמותה ולא מימש את תקוותו עם אף אחת מאתנו; אנתו בתולות, השבח לאל האחד המנצח. התקדם האמאם עליו אל זיד וכחלא וחציל אותם ובירד אותם בשלום. השתטחו לפני (גב) כפות רגליו ונישקו אותו והודו לכבודו. לקח זיד את כחלא ולקח את חבנותו וחלף אתו אל המלכים אשר כישף המקולל הנוצרי, צברא. חזר זיד הוא ובת דודו, הנסיכה כחלא, אל ארצם ושכחו את מה שסבלו, הקשיים והמוראות, ונצמדו, האהוב לאהובה, וחיו חיים בהנאה והשלימו חיי נועם עד אשר הגיע אליהם מחרים החנאות ומפריד ההתחברויות, 933] מלך המוות. זה מה שנמסר לנו על סיפור זיד וכחלא במלואו ובשלמותו, וישמרו האל מן ההוספה והקיצור, והשבח לאל בכל מקרה.

מונח ונחמה עדארא בוכאר¹ בחמד אללה אל ואחד אל קוחאר ותקדם אל האמאם (עלי) איל<א> זייד וכחלא ולצלחום והנאחום באל סלאמה פתרא²> מועלא אקדאמו וקבלוהא ואשכרו מן פצלהי ואלד זייד כחלא ואלד אל בנאת וסאר בהום אילא אל מולך אלדי סחרהום אל מלעון אל נצראני צברא ורגע זייד הוא ובנת עמרו אל אמירא כחלא אילא בלאדהום ונסייו מא קאסו מן אל שדאייד ואל אחואל ואלתמו אל חביב באל מחבוב ועאשו עיישא חנייא ותמו פי ארנאד עיש חתא אתהאחום האדם אל לדאת ומופרק אל גומאשא³ 933] מלך אל מות והאדא מא אנתהא איילינא מן חדית זייד וכחלא עלא אל תמאם ואל כמאל ונעוד באללה מן אל זיאדה ואל נקצאן ואל חמד לאללה עלא כול חאל

הערות:

- * תחילתו של מאמר זה ב'מרכז לחקר הספרות הערבית-היהודית ותרבותה' אשר במכון בן-צבי. תוך כדי קטלוג הספרות העממית שבאוסף פירקוביץ', משך את תשומת לבי באופן מיוחד כתב היד העומד במרכזו של מאמר זה, St. Petersburg, RNL Yevr.-Arab. II:0175. אף החלטתי להציבו במרכזה של עבודת הגמר לשם קבלת תואר מוסמך שהגשתי לאוניברסיטה העברית בירושלים בהנחייתו המסורה של מורי, פרופ' סימון הופקנס. אני מודה לו על תרומתו החשובה להבנת הטקסט ומאפייניו, על עזרתו בהדרתו, ועל מעורבותו בהתלבטויותי בכל אחד ואחד משלבי העבודה עד לסיום כתיבתו של מאמר זה.
- להלן קיצורים ביבליוגרפיים המשמשים במאמר: **בלאו, דקדוק** = "בלאו, דקדוק הערבית היהודית של ימי הביניים, ירושלים תש"ס"; **בלאו, מילון** = הנ"ל, מילון לטקסטים ערביים יהודיים מימי הביניים, ירושלים E. W. = Lane, R. Dozy, *Supplément aux dictionnaires arabes*, Leide-Paris 1927 = **Dozy**; 2006 Lane, *Arabic English Lexicon*, 1-8, Cambridge 1863-1877 מרכאות כפולות מציינים כתיב ערבית-יהודית.
- ¹ לחשיבותו של אוסף פירקוביץ' בחקר הספרות הערבית-היהודית ראה: ד' סקליר, כתבי היד בערבית-יהודית באוספי פירקוביץ': חיבורי יוסף אלבציר, קטלוג לדוגמה, ירושלים תשנ"ז, עמ' 7-9. למקורותיו של האוסף ראה: ז' אלקין ומ' בן-ששון, 'אברהם פירקוביץ' וגניזות קהיר', פעמים, 90 (תשס"ב), עמ' 51-95.
- ² הסיפור הודפס פעמים רבות. לנוסח בפרוזה הדומה לזה הנמצא בכתבי היד ראה למשל: קצת יוסף הצדיק עליו השלום, בדאד 1924. לקובץ הכולל גרסה של "קצת יוסף" ראה למשל: כ"י תל אביב, ביל גרוס 352.
- ³ א' שטאן (עורך), אותו האיש, תל-אביב 1999, עמ' 62-64.
- ⁴ M. C. Lyons, *The Arabian Epic*, 1-3, Cambridge 1995, 3, pp. 133-136; E. W. Lane, *The Manners & Customs of the Modern Egyptians*, 1-2, London 1871, 2, pp. 103-116
- ⁵ R. Paret, *Die legendäre Maghāzi Literatur*, Tübingen 1930
- ⁶ J. Knappert, *Islamic Legends*, Leiden 1985, 2, pp. 437-440
- ⁷ פארט (לעיל, הערה 5), עמ' 146-162; M. Hinds, 'al-Maghāzi', *Encyclopaedia of Islam*, 5, Leiden; 1986², pp. 1161-1164
- ⁸ פארט (לעיל, הערה 5), שם.
- ⁹ ליונס (לעיל, הערה 4), עמ' 136; M. Mahdi, *The Thousand and One Nights*, 1-3, Leiden 1984, 3, pp. 127-139
- ¹⁰ ליונס, שם, עמ' 133-136.
- ¹¹ G. J. Van Gelder, 'Poetry in The Arabian Nights', *The Arabian Nights Encyclopedia*, eds. U. Marzolph and R. Van Leeuwen, 1, Santa Barbara, CA 2004, pp. 13-17
- ¹² עיין: J. Blau, *The Emergence and Linguistic Background of Judaeo-Arabic*, Jerusalem 1993³, pp. 3-4
- 3-4. לשון זו תואמת את הגדרתו של Mahdi: لغة الحكاية (שפת הסיפור), כשהוא מדבר על סיפורי אלף לילה ולילה. ראה: מהדי (לעיל, הערה 9), 1, עמ' 45-74.
- ¹³ ראה: Ch. Pellat, 'Malḥūn', *Encyclopaedia of Islam*, 6, Leiden 1991, pp. 247-257
- ¹⁴ אני מודה מקרב לב לאלבט ארזי על עזרתו בפענוח משקלי השירה בקטעי השירה של הסיפור. כל האמור לעיל מבוסס במידה רבה על הערותיו. כמו כן נתונה תודתי לאיגנסיו פרנדו, שלימד אותי פרקים במלאכת גילוזם של משקלי השירה בערבית.
- ¹⁵ V. Lebedev, *Arabskiye sochineniya v evreiskoi grafike*, Leningrad 1987
- ¹⁶ כתב היד מונה 39 דפים, אך נראה שדף 38 אינו חלק מן הסיפור, אלא משלים את כ"י. - RNL Yevr.-Arab. II:1764
- ¹⁷ תודה למר אפרים בן-פורת על זיהויו של כתב יד זה.

- E. G. Browne, *Hand List of Muḥammadan Manuscripts in the Library of the University of Cambridge*, Cambridge, 1900, p. 151, no. 850. פארט (לעיל, הערה 5), עמ' 139.
- W. Ahlwardt, *Die Handschriften-Verzeichnisse der Königl. Bibliothek zu Berlin*, 1–22, 19, Berlin 1888–1899, 20, p. 59, no. 9084.1. פארט, שם. אהלוורט, שם, רשומה 9084.2; פארט, שם.
- בסוף הסיפור הקודם, בעמ' 185 בכתב היד, כתוב קולופון.
- אהלוורט (לעיל, הערה 19), 19, עמ' 803, רשומה 8947, הפריט הרביעי. אני חבה תודה לפרנססקה בלינו על שהסבה את תשומת לבי לקיומם של כתבי היד E-D.
- G. Vajda, *Index général des manuscrits arabes musulmans de la Bibliothèque Nationale de Paris*, Paris 1953, p. 572.
- 24 'היו מזרים הרוח, זה שתמיד במסלוליה
אם תרצה תמרוץ אותה ואם תרצה תרגיע אותה'
- 25 'היו זה המניח לרוח לזרום במסלוליה
אם תרצה תקרב אותה ואם תרצה תרגיע אותה'
- 26 'היו אבי, אלא שפחת הקושי.
מה הם הסיפור הזה והעקשנות הזאת?!
- כל אלה חלומות מבובלים,
המגיעים אל הגבר בתנומה טובה'
- 27 ראה להלן, הערה 48.
- 28 راحة = חלון (Dozy, I, p. 568).
- 29 = "דיק אל לייאם". לחילוף של "כ" ב-"ק" ראה: כ"י 1548: RNL Yevr.-Arab. II.
- בכתב די D 105 (ב, שורות 9–11) מופיע קטע שבעזרתו ניתן אולי לעמוד על כוונת הכתוב: فقالت فاطمة يا ابن عمي لمن تلتني يا امير المؤمنين فقال الامام يا فاطمة اتي التي زيد الكنتاني الذي سلم هو وابنت عمه على بيدينا فانه محبوس في قصر صيرة اليهودي وقد استغاثني في هذه الساعة واني اريد امضى اليه واخلسه من هذا الملعون.
- 30 ראה: בלאו, דקדוק, 8§, עמ' 20–23. השווה גם: H. Palva, 'Linguistic Notes on a Dialectal 17th–18th Century Egyptian Arabic Narrative', *Oriente Moderno*, 19 (2001), pp. 83–97, esp. p. 84; J. Blau and S. Hopkins, 'A Vocalized Judaeo-Arabic Letter from the Cairo Geniza', *Jerusalem Studies in Arabic and Islam*, 6 (1985), pp. 417–476 (=J. Blau, *Studies in Middle Arabic and Its Judaeo-Arabic Variety*, Jerusalem 1988, pp. 195–254, esp. §7.2, pp. 449–450); J. Blau and S. Hopkins, 'On Early Judaeo-Arabic Orthography', *Zeitschrift für arabische Linguistik*, 12 (1984), pp. 9–27, esp. pp. 23–24 (=Blau, *Studies, ibid.*, pp. 381–400).
- 32 בלאו, דקדוק, 50§, עמ' 60; בלאו (לעיל, הערה 12), עמ' 27, 240.
- 33 על שרידתו של ה"תנווק" בערבית-היהודית ועל דרכי הופעתו ראה: בלאו (לעיל, הערה 12), עמ' 167–187.
- 34 ראה: H. T. Davies, *Seventeenth Century Egyptian Arabic: A Profile of the Colloquial Material in Yusūf Al-Širbīnī's Hazz Al-Qūḥūf*, Ann Arbor 1985 (an authorized facsimile), pp. 122–125. ראה גם ציטוטו של Lebedev מסיפורנו ודוגמאות נוספות מסיפורים אחרים באוסף פירקוביץ: V. Lebedev, *Pozdnii srednearabskii iazyk*, Moskva 1977, p. 35.
- 35 על תפוצתן של הצורות "די" ו-"דא" בלהגים מצריים ראה: י' בלאו, 'השתקפותם של להגים בטכסטים ערביים יהודיים מימי הביניים', תרביץ, כז (תשי"ח), עמ' 83–92, ובמיוחד עמ' 91; ח' בלנק, 'ערבית יהודית מצרית', ספונות, יח (תשמ"ה), עמ' 299–314, ובמיוחד עמ' 304; דיוויס (לעיל, הערה 34), עמ' 161–169. על שימוש מאובן בצורה "די" ראה: ג' כאן, 'בחינה של הערבית-היהודית בתעודות הגניזה המאוחרות והשוואתה עם הערבית-היהודית הקלאסית', ספונות, כ (תשנ"א), עמ' 223–234, ובמיוחד עמ' 230–231.
- 36 על השימוש בתחילית הרבים לפועל בעתיד בגוף מדבר ראה: H. Blanc, 'The nekteb-nektebu Imperfect in a Variety of Cairene Arabic', *Israel Oriental Studies*, 4 (1974), pp. 206–226. על מקורה הצפון אפריקאי ועל תפוצתה מחוץ לצפון אפריקה ראה: בלאו (לעיל, הערה 35), עמ' 86–87.
- 37 עיין: פאלווה (לעיל, הערה 30), עמ' 86–89; דיוויס (לעיל, הערה 34), עמ' 203–265.

- 38 מהדי (לעיל, הערה 9), עמ' 38–41.
- 39 השווה למסקנותיו של מהדי לגבי נוסחי יאלף לילה ולילה: שם, 2, עמ' 19–25. וראה גם: V. Lebedev, 'Neizvestraya rukops' romana ob'Antare', *Kratkie sodoshcheniya instituta narodov azii*, 86 (1965), pp. 178–184, esp. p. 180.
- 40 השווה למסקנותיו של לבדב, שם, עמ' 184, לגבי "קצת ענתר".
- 41 י' סדן, לא אלף ולא לילה, תל-אביב 2003, עמ' 8; ליינן (לעיל, הערה 4), עמ' 103–116.
- 42 ר' דרורי, ראשית המגעים של הספרות היהודית עם הספרות הערבית במאה העשירית, תל-אביב 1988, עמ' 13.
- 43 תוקן לפי B.
- 44 אולי יש לתקן כאן: בינת – בבת.
- 45 ולא איז'ין. על השמטת הנון הסופית של הזוגי, ראה: S. Hopkins, *Studies in the Grammar of Early Arabic*, Oxford 1984, pp. 104–106.
- 46 = פא. השווה למקרים שבהם המעתיק כתב את הפועל בזוגי בעבר נכון, למשל בקטע 2: חפא.
- 47 על הצמדת כינוי זיקה של שם בנקבה לשם שאינו ממין נקבה, כתופעה שיש לפרשה כתיקון יתר, ראה: J. Blau, *On Pseudo-Corrections in Some Semitic Languages*, Jerusalem 1970, pp. 80–81.
- 48 השווה חריזה של ל עם ר: سورة الانسان, איות: 14–25. ראה גם הערותי למילה זו, לעיל, סעיף 4 (ג).
- 49 לפי בלאו, מילון, עמ' 487: غَيَّرَ إِلَى مَكَانٍ – שינה את מקום מגוריו ועבר למקום אחר.
- 50 يمشي التَّغْمَةُ = He is always foremost at war. ראה: J. G. Hava, *Al-Fara ḥd - Arabic-English Dictionary*, Beirut 1986⁵, p. 593.
- 51 על كَبَّرَ כשם תואר ביחיד ראה: Lane, 7, p. 2587.
- 52 حدثان = אסונות (אין منظور محمد بن مكرم, لسان العرب, الجزء 1–6), + الفهارس الجزء [1–3], طبعة شديدة محققة ومشكولة شكلا كاملا ومنيلة بفهارس مفصلة, (القاهرة 1986–1987, 2, עמ' 797).
- 53 حَلَّة – Dozy, 1, p. 312.
- 54 גזרת הכפולים מתנהגת כאן כמו גזרת לויי. השווה: ו' פישר וא' יסטרו, מדריד לחקר הלהגים הערביים, תרגם ר' טלמון, ירושלים תשס"א, עמ' 38–39, 61–62.
- 55 ולא שניא. על חילופים של ש-ס השווה: בלאו, דקדוק, §19b, עמ' 37.
- 56 אולי שיבוש של הפועל תָּבֵה או שם העצם אָתְּבָה (Lane, 1, p. 10).
- 57 על היחלשותה של ה"המזה" בין תנועות ראה: בלאו, דקדוק, §11b, עמ' 30.
- 58 על iḥḥnayn' החוברת לשם ברבים ראה: בלאו (לעיל, הערה 12), עמ' 88.
- 59 השווה: מאלה מן דافع – سورة الطور, איות [8]; לייס לה דافع – سورة المعارج, איות [2].
- 60 בלאו, מילון, עמ' 467.
- 61 E, 48, שורה 1: منع.
- 62 A, 4, שורה 5: ولا انا قاسيا – יאני אינני אכזרי.
- 63 תוקן לפי A, 4, שורה 7.
- 64 ראה לעיל, סעיף 4(ג).
- 65 A, 6, שורה 2: ساير منازلهم من بعدهم خليت/ ولم يبالوا من الدنيا الذي طلبوا// – יכל מושבותיהם אחריהם נשארו ולא חלפו מן העולם אשר ביקשו (להשיג)://.
- 66 השווה: لا مرد له – سورة الشورى, איות [47], سورة الرعد, איות [11].
- 67 בלאו, מילון, עמ' 6.
- 68 ראה הערותי לגבי בית השיר הזה לעיל, סעיף 4(ג).
- 69 על אבדן הנחיצות של האות ض כאן ראה: בלאו, דקדוק, §15a, עמ' 35–36.

- 70 A, 6ב, שורה 9: قد كان كهنا و عزا في المضيق لنا، جاوا لعداوة نصيب – יהיה כברכה ותנחומים במצוקה לנו (בשעה ש)באו האויבים היינו משיגים.
71 בלאו, דקדוק, §364–365, עמ' 238.
72 על כתיב זה של "תא מרבוטה" ראה לעיל, סעיף 5.
73 על הפרדת מילים ראה: בלאו, דקדוק, §46, עמ' 54–55.
74 ייתכן שזה שיבוש של هَيْمَاء או يَهْمَاء, שפירושים: מדבר, ציה (الزبيدي محمد مرتضى, تاج العروس من جواهر القاموس, 1–20, بيروت 1994, 17, עמ' 770).
75 A, 7ב, שורות 12–13: فانه كان عزيز قوم نزل وهان وقد جارت عليه نوايب الزمان.
76 הכוונה להמון שעדיין לא ידע את האסלאם. ראה: E, 50א, שורות 16–17: وقد كانت هذه عادة العرب في الجاهلية.
77 ככל הנראה זהו קיצור של הצירוף הנפוץ: عليه نور اليقين – (מאיר) עליו אור האמונה האיתנה.
78 ראה לעיל, לקראת סוף סעיף 5.
79 אולי יש לתקן כאן: "פאת".
80 E, 51א, שורה 2: شطر الزمان وقد ماتت اخيان.
81 הכוונה לחמשת בניו, שהיו יפים כמו ירחים. הדימוי לירח מלא נפוץ בתיאורים של דמויות יפות.
82 על < ذ-ز > ז ראה: J. Blau, *A Grammar of Christian Arabic*, 1–3, Louvain 1966–1967, 1, §16, pp. 108–109.
83 על < ص > שווה: בלאו, דקדוק, §18ב, עמ' 36–37; בלאו, שם, §19, עמ' 111–113.
84 אולי שיבוש של أودية – עמקים, דרכים.
85 سورة الانعام, آية [95].
86 ראה לעיל, הערה 74.
87 Dozy, 1, p. 359
88 Lane, 8, p. 2752
89 ולא "בנא".
90 על < ز > שווה: F. Corriente, *A Grammatical Sketch of the Spanish Arabic Dialect*, Bundle, Madrid 1977, §2.15.2, pp. 48–49
91 על השימוש בבניין "אתפעל" ראה: בלאו, דקדוק, §85, עמ' 79.
92 על כתיב כזה של "המזה", באמצע מילה, ראה: בלאו, שם, §111b, עמ' 30.
93 יש להניח שזוהי כוונת הכתוב. لا مال ولا بال - מילולית: לא רכוש ולא שתן.
94 ככל הנראה במשמעות: מזלו.
95 לצבע הירוק משמעות סמלית אצל הערבים ואצל עמים אחרים: הוא מסמל מזל טוב, פוריות, צמיחה ונערוּת. באסלאם הפכו לבושו הירוק של שליח האל וגלימתו הירוקה של עלי לסמלי דת. על פי המסורות, שיבח הנביא מוחמד את הצבע הירוק, שתי כנפיו של המלאך גבריאל היו ירוקות, ולבושו של אברהם בן עדן היה ירוק אף הוא. באסלאם ניתן לקדושים השם 'ציפור ירוקה'. על פי הקוסמולוגיה המוסלמית, החר המקיף את היבשה נוצר מאבן ברקת ירוקה, וצבעה משתקף בשמים. ראה: A. Morabia, 'Lawn', *Encyclopaedia of Islam*, 5, Leiden 1986², pp. 689–707, esp. p. 176
הירוק בקטע 28 להלן.
96 כנראה = طُرف. ייתכן שלפנינו המעתק < ḏ > ḏ. ראה: קוריאנטה (לעיל, הערה 90), עמ' 40, הערה 40.
97 השווה למשל: בלאו והופקינס (לעיל, הערה 30), §4.9, עמ' 457.
98 ראה לעיל, הערה 95.
99 ראה לעיל, סעיף 4(ג).
100 A, 62ב, שורה 10: لا ولا انا من ناكرين – 'בשום אופן אני לא מן האנשים כפויי הטובה'.

- 101 A, 62, שורה 13: ומرادي يكون عمري طويلا// - ורצוני הוא שיהיו חיי ארוכים//.
- 102 תוקן לפי A, 62, שורה 14: ומرادي يكون يومي قبل يومك/ ولا قلبي لنحو غيرك يمينا// - ורצוני הוא שיהיה יום (מותי) לפני יום (מותך)/ לבי בשום אופן לא ייטה לאחור מלבדך//.
- 103 A, 69, שורה 8: وكل ذلك سحر وزور وبهتان ومتمحاة؟ اقلام؟ واقلاب عيون وبعد ادهان.
- 104 השווה ל-J1, 26, שורה 5: "מקאמע" - מוטות.
- 105 مُصَنَع = חרב מחודדת בקצה. ראה: F. Corriente and I. Ferrando, *Diccionario avanzado árabe*, 1, Barcelona 2005.
- 106 השלמה מכתב יד A; בהשלמה זו יש משום חזרה חלקית על הנאמר בתחילת הקטע הבא.
- 107 קטעים 40-42, 44, לקוחים מתוך כתב יד J2.
- 108 A, 117, שורה 12: شعر منجاة.
- 109 שם: جان التقي - ישאמצאי.
- 110 לפי A, 117, שורה 13: يا.
- 111 A, 118, שורה 1: سالتك ياربي بـ<نجاه محمد/ تهون عليا - 'ביקשתי ממך הוי אלוהי שישועת מחמד/ תקל עלי'.
- 112 לפי A, 118, שורה 3: واحضي.
- 113 לפי A, 118, שורה 4: بمنيتي.
- 114 לפי A.
- 115 הקטע הזה אינו נמצא בכתבי היד בערבית ולכן אין לדעת בוודאות אם עמי' 3א הוא המשכו של עמי' 2ב; לפי תוכן הדברים, נראה שרצף זה של העמודים מתקבל על הדעת.
- 116 השווה עם: J1, 30א, שורה 10: "ארגע ובהאדי אל צפא לא תטמע"; A, 128, שורה 6: قد نصحتك ان ترجع وفي نيل قصدك لا تطمع.
- 117 על השימוש הזה השווה: בלאו, דקדוק, 203§, עמי' 140; J. Blau, 'Remarks on Some Syntactic Trends in Modern Standard Arabic', *Israel Oriental Studies*, 3 (1973), pp. 172-231, §1.1, esp. pp. 174-175.
- 118 אם נתייחס לופעל כאילו השורש שלו הוא "דה"י"י.
- 119 בלאו, מילון, עמי' 63.
- 120 הכוונה לשם האל.
- 121 לפי A, 137, שורה 1: لتاج.
- 122 השווה לעמי' 24 בכתב היד: "סאפרת אל עראק וארץ כסרא וגבת אמואל"; A, 137, שורה 6: فرحت العراق - 'הלכתי אל עראק'; A, 96, שורה 15: سافرت العراق.
- 123 לפי A, 137, שורה 9.
- 124 כינוי לנביא מוחמד.
- 125 כתב היד חסר; קטאזע הוא נושא המשפט המתחיל כאן.
- 126 לפי A, 139, שורה 10.
- 127 ראה הערותי לגבי בית שיר זה לעיל, סעיף 4ג).
- 128 ראה לעיל, סוף סעיף 5.
- 129 השווה לעמי' 27 בכתב היד, שורות 10-11: "ארגע לאהלך" - 'חזור למשפחתי'.
- 130 ראה: F. Corriente, *A Dictionary of Andalusī Arabic*, Leiden 1997, p. 510. ושם מופיעה צורת היחיד: malik.
- 131 ראה לעיל, סעיף 5.
- 132 כלומר: באיזו תחבולה ורמאות אוכל להשתמש כדי לשפר את מצבי.

- 133 התרגום 'כמו הרים' אינו מתאים לתוכן. השווה לתרגום לפי A: 'צברא היהודי הזיק לי, ועשק אותי באמצעות המעשים האלה.'
 134 Dozy, 1, p. 596
 135 כלומר: רבים.
 136 A, 111א, שורה 8: וظلي.
 137 השווה: B, 2א, שורה 7: روثة. וראה לעיל, סעיף 4(ה).
 138 על חריזה של מ עם נ ראה: D. J. Stewart, 'Rhymed prose', *Encyclopaedia of Qur'ān*, 4, Leiden–Boston 2004, p. 478
 139 = "הוא) אנא".
 140 ייתכן שזהו שם קיבוצי. ראה: طوب = לבנים שרופות, מילה ממקור מצרי, Lane, 5, p. 1888
 141 ראה לעיל, סעיף 4(ג).
 142 ראה: קורינטה (לעיל, הערה 130), עמי 499: marrakesh = marrakush.
 143 Lane, 2, p. 467 (אם כי המילה מפורשת אצלו כשם ברבים, כלומר: סוסים).
 144 A. Barthélemy, *Dictionnaire arabe-français*, Paris 1935, p. 700
 145 Dozy, 1, p. 524
 146 על "ש" < "ס" עיין: בלאו, דקדוק, 188ג, עמי 37.
 147 انا لله وانا اليه راجعون – سورة البقرة، آية [156].
 148 השווה: B, 25א, שורה 8: شمهورش الطيار; E, 89א, שורה 7: شمهورش وميمون الطيارون.
 149 השווה: E, 89א, שורות 10–12: فصار الملك زيد راكب العلو على صبرة وهو حاكم بنفسه ان شاء ينزل وان شاء يقعد ففرح الامير زيد فرحا شديدا وقد زال همه وغمه.
 150 بكر = טבעות עץ שבאמצען ישנו חור, לתוכו מושחל חבל, ובמרכזו או בתוכו יש ציר. ראה: Lane, 1, p. 241
 151 שבט כנאנה, שמקורו בשבט אסד. מקום מושבו היה מסביב למכה. אלאחרתי' אבן עבד מנאת אבן כנאנה עמד במרכזו של האחאביש (אוסף של מספר קבוצות קטנות ללא אב קדמון משותף). אבו אלסוד אלדואלי משבט כנאנה ידוע בתור תומך של עלי. ראה: W. M. Watt, 'Kināna', *Encyclopaedia of Islam*, 5, Leiden 1986², p. 116; J. S. Trimingham, 'Habash', *ibid.*, 3, Leiden–London 1971², pp. 2–8, esp. pp. 7–8
 152 دخل في = התגייר. ראה: ש' בוטבול, פירושו של יפת בן עלי הקראי למגילת רות, עבודה לשם קבלת התואר מוסמך של האוניברסיטה העברית בירושלים, תשס"ב, עמי 126. בגרסה היהודית שלפנינו, שלפיה צברא אינו יהודי אלא נוצרי, חשבתי שכוון יותר לתרגם 'להצטרף לדתי'. השווה גם: Dozy, 1, p. 426
 153 E, 89א, שורה 15: واسعا.
 154 חילוף בין גוף ראשון לגוף שלישי!
 155 לפי A, 147ב, שורה 5-ו, E, 90א, שורה 3: بمثلتي.
 156 המשפט אינו הגיוני. השווה: A, 147ב, שורה 6: قد وقعا >عها كل العذاب فضممت/ وعن دينها !يوما! تومن فلم تقتلني // - 'פקדו אותה כל העינויים והיא התגברה/ ועל דינה הגנה ולא נמלטה//'. ראה גם: E, 90א, שורה 4 בסוף: تبدلتي // - 'המירה//'.
 157 תוקן לפי A, 147ב, שורה 8: عينها.
 158 C, 207, שורה 3: ثلتي – שותקה.
 159 לפי A.
 160 L. A. Premare, *Dictionnaire Arabe-Français*, Paris 1994, 4, p. 324
 161 لسان العرب (לעיל, הערה 52), 6, עמי 4305. אפשרות אחרת: "סבעין עלא מיאדא" – "שבעים במספר".
 162 = "ידיך אלאיאים", ראה לעיל, סעיף 4(ה).

¹⁶³ המוטיב של גיוס דבורים בידי האמאם עלי, ויכולתם להביא לו ניצחון, הוא מוטיב עממי חוזר: דבורים מופיעות גם בסיפור *قصة طلحا و غمرا*, ושם עלי פוגש את "בנו סלים" ומבקש מהם להתאסלם. הם מסרבים, ואז הוא עושה פלא: הוא מכשף כוורת וקורא לדבורים שיצאו ממנה, וכל הדבורים יוצאות ויוצרות ענן מעל ראשו. ענן הדבורים הזה מוכיח שבידי עלי נתון כוחו של האסלאם. הוא שולח את הדבורים לעקוץ את "בנו סלים", הם אומרים את ה"שהאדה" ומתאסלמים. ראה: פארט (לעיל, הערה 5), עמ' 228.

¹⁶⁴ زين = מילולית: יופי. ניתן להקדים שם פרטי לשם כבוד. ראה: Lane, 3, p. 1279; Dozy, 1, p. 620. כינוי למוחמד.

¹⁶⁵ حجر الركن או בקיצור الركن – אבן היסוד של הכעבה, הבסיס של האבן השחורה.
¹⁶⁷ المزدلفة – מקום בין عرفات ל-مبى שבו שוהים עולי הרגל אחרי שיצאו מ-عرفات. זהו מקום עלייה לרגל ומקום תפילה.

¹⁶⁸ באר קדושה בקרבת הכעבה. חפירתה מיוחסת לישמעאל ולאמו הגר. ממימיה שותה עולה הרגל.
¹⁶⁹ عرفة / عرفات - הר בקרבת מכה. העולים לרגל עומדים בו ומתפללים ב-يوم الوقفة, כלומר יום לפני عيد الاضحى.

¹⁷⁰ الصفا والمروة – טקסי פולחן המתקיימים בעלייה לרגל. אלה גבעות, כיפות סלע, בקרבת הכעבה וזמזם, ועולה הרגל רץ ביניהן שבע פעמים.

¹⁷¹ كل فتح عميق – سورة الحج, آية [27].
¹⁷² לפי A, 152, ב, שורה 7: حتى أكل ثلاث لقمات وאתكلم ثلاث كلمات.

¹⁷³ לפי A, 152, ב, שורות 8-9: كل أنت حتى تشبع وאתكلم حتى تخرس
¹⁷⁴ או "אכתלץ" ולא "אכתלטי", השווה עם הנחתי "צורף" > طُرّف, בקטע 27 (וראה לעיל, הערה 96, והפניתי שם).

¹⁷⁵ מילולית: המקומות הנעימים, מקומות השפע.
¹⁷⁶ مراقى البطن: החלק התחתון והרגיש של הבטן של הגבר (Lane, 3, p. 1132), החלק שבין הטבור לשערות הערווה (الز مخشري أبو القاسم محمد بن عمر, اساس البلاغة, 1-2, القاهرة 1922, 1, עמ' 101).

